

RIIGIABI KÄSIRAAMAT

Rahandusministeerium 2017

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
I RIIGIABI MÕISTE	5
1. Riigi vahendid	5
2. Majanduslik eelis.....	6
3. Valikuline iseloom	7
4. Mõju konkurentsile ja kaubandusele.....	7
5. Infrastruktuur.....	8
II ABI ANDJA KOHUSTUSED ABIMEETMETE KAVANDAMISEL.....	10
III ERANDID RIIGIABI ANDMISE ÜLDISEST KEELUST.....	12
1. Riigiabi suunised, raamistikud jm õigusaktid	12
2. Grupierandiga hõlmatud riigiabi (üldine grupierandi määrus ja vähese tähtsusega abi määrused)	13
IV TABELID.....	15
Tabel 1 REGIONAALABI SUUNISED	15
Tabel 2 TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSTE GEVUSEKS NING	17
INNOVATSIOONIKS ANTAVA RIIGIABI RAAMISTIK.....	17
Tabel 3 KESKKONNA- JA ENERGIAALASE RIIGIABI SUUNISED.....	20
Tabel 4 ÜLDINE GRUPIERANDI MÄÄRUS.....	25
Tabel 5 VÄHESE TÄHTSUSEGA ABI MÄÄRUSED.....	38
Tabel 6 SUUNISED RASKUSTES OLEVATE MITTEFINANTSETTEVÕTJATE PÄÄSTMISEKS JA ÜBERKORRALDAMISEKS ANTAVA RIIGIABI KOHTA	43
Tabel 7 RIIGIABI ÜLDIST MAJANDUSHUVI PAKKUVATE TEENUSTE OSUTAMISEL.....	45
Tabel 8 TAGATISE VORMIS ANTAV RIIGIABI	47
V ELTL ARTIKKEL 108: PROTSEDUURIREEGLID JA EUROOPA KOMISJONI VOLITUSED	49
VI RIIGIABI STRUKTUURIFONDIDE MEETMETES	50
VII RIIGIHANKED JA RIIGIABI	51
1. Riigihangete õigus.....	51
2. Riigiabi tunnused riigihanke kontekstis	52

SISSEJUHATUS

Euroopa Liidu konkurentsipoliitika on olnud oluline osa ELi töös alates sellest ajast, mil liit Rooma lepingu alusel asutati. Asjaomase lepinguga kehtestati „süsteem, mis tagab, et konkurentsi ühisturul ei moonutata”. Selle eesmärk oli luua hästi väljatöötatud ja tõhusate konkurentsieeskirjade kogum, et aidata tagada Euroopa turu nõuetekohane toimimine ning pakkuda tarbijatele vabaturusüsteemi eeliseid.¹

Konkurentsipoliitika tähendab selliste eeskirjade kohaldamist, millega tagatakse, et konkurents ettevõtjate vahel oleks õiglane. See julgustab ettevõtlust ja tõhusust, loob suuremaid valikuvõimalusi tarbijatele ning aitab alandada hindu ja parandada kvaliteeti. Need on põhjused, miks EL võitleb konkurentsivastase käitumise vastu, vaatab läbi ühinemised ja riigiabi ning julgustab liberaliseerimist.²

Seega moodustab riigiabialane seadusandlus Euroopa Liidu konkurentsipoliitika ühe osa.

Riigiabi andmise põhimõtete mõistmiseks tuleks alustada Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitest 107 ja 108 (endised EÜ asutamislepingu artiklid 87 ja 88 (varasemad artiklid 92 ja 93)).

EL toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) artikkel 107 lõige 1 annab riigiabi üldise keelu, kuid erandid sellele keelule on toodud artikli 107 lõigetes 2 ja 3.

Vastavalt artiklile 108 on riigiabi järelevalve ülesanne pandud Euroopa Komisjonile. Komisjoni ülesanne on tagada, et kõigil Euroopa siseturul tegutsevatel ettevõtjatel oleksid võrdsed võimalused, olenemata liikmesriikide erinevast ressursitasemest ning riigi turusekkumise tavadest. Artikkel 108 kohustab liikmesriike Euroopa Komisjonile kõigist oma riigiabi andmise kavadest ette teatama (nn riigiabi andmise loa taotlemise kohustus).

2012. aastal algatas Euroopa Komisjon **riigiabi reeglite ajakohastamise**, avaldades teatise Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi riigiabi ajakohastamine”³.

Riigiabi reeglite ajakohastamise protsessi raames vaatas komisjon üle kehtivad riigiabi reeglid – eesmärgiks reeglite lihtsustamine ja ühtlustamine, s.h riigiabi mõiste selgitamine, ühised põhimõtted riigiabi kokkusobivuse hindamiseks. Riigiabi reformi peamine eesmärk on aidata liikmesriikide valitsustel kasutada nappe vahendeid efektiivsemalt ehk anda vaid nn head abi (*good aid*). Oma 18.12.2014 kõnes riigiabi kõrgetasemelisel foorumil Brüsselis ütles konkurentsivolinik Margrethe Vestager, et komisjon on lõpetamas riigiabi reeglite moderniseerimise protsessi, mis on olnud riigiabi kontrolli rohkem kui 50-aastase ajaloo jooksul suurim kapitaalremont. Moderniseerimise viimase sammuna avaldas komisjon 2016. aastal teatise riigiabi mõiste kohta⁴.

Käesolev käsiraamat on koostatud Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna poolt eesmärgiga anda ülevaade EL põhilistest riigiabi reeglitest, hõlbustades sellega riigiabi

¹ Euroopa Komisjoni väljaanne „Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna. Konkurents“, lk 3.

² Sama, lk 3.

³ [COM\(2012\) 209 final](#).

⁴ [Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses](#) (ELT C 262, 19.07.2016, lk 1-50).

andjate (ministeeriumid, sihtasutused, kohalikud omavalitsused jt) tööd ning püüdes anda vastuseid küsimustele: kas kavandatav meede võib sisaldada riigiabi, millisel eesmärgil või millist tüüpi riigiabiga on tegemist ja kas abimeetme tingimused on kooskõlas vastavate riigiabi andmise tingimustega.

Riigiabi valdkond kuulub Euroopa Liidu ainupädevusse. EL riigiabialane regulatsioon on Eestis otsekohalduv ja riigiabi järelevalvet teostab Euroopa Komisjon.

Põhiliselt tegeleb riigiabi küsimustega, s.h teeb otsuseid liikmesriikide poolt esitatud riigiabi andmise loa taotluste (riigiabi teatiste) kohta, Euroopa Komisjoni Konkurentsi Peadirektoraat⁵. Põllumajandusliku riigiabi ja kalandussektorile antava riigiabiga tegelevad vastavalt Euroopa Komisjoni Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Peadirektoraat ning Merendus- ja Kalandusajade Peadirektoraat.

EL riigiabi valdkonda reguleerivad õigusaktid, info Euroopa Komisjoni otsuste jms kohta on leitavad Euroopa Komisjoni Konkurentsi Peadirektoraadi [kodulehelt](#).

Põllumajandusabi kohta leiate infot [siit](#).

Kalandusabi kohta on info kättesaadav [siit](#).

Transpordiabi kohta on info leitav [siit](#).

Siseriiklikud riigiabi andmisega seotud protseduurireglid on sätestatud [konkurentsiseaduse](#) peatükis 6, põllumajandusabi kohta on protseduurireglid sätestatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduses ja kalandusabi kohta kalandusturu korraldamise seaduses.

Eestis koordineerib riigiabi küsimusi Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakond. Põllumajandusabi ja kalandusabi küsimustega tegeleb peamiselt Maaeluministeerium ning transpordiabi küsimustega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Käsiraamatus ei käsitleta põllumajandusabi (v.a ELTL lisa I toodete töötlemine ja turustamine), kalandusabi ega transpordiabi reegleid.

Käsiraamat kajastab olukorda 12.09.2017. a seisuga.

⁵ Alates 2010. a tegeleb Konkurentsi Peadirektoraat ka transpordisektoris antava riigiabiga.

I RIIGIABI MÕISTE

Riigiabi mõiste on aluslepingus vahetult määratletud objektiivne ja õiguslik kontseptsioon⁶. Riigiabi reeglite ajakohastamise⁷ raames avaldas Euroopa Komisjon mais 2016 riigiabi mõiste teatise⁸, milles selgitab oma arusaamist artikli 107 lõikest 1, lähtudes EL kohtute (Euroopa Kohtu ja Üldkohtu) tõlgendustest ja küsimustes, mida kohtud ei ole käsitlenud, komisjoni enda praktikast.

ELTL artikli 107 lõikes 1 on riigiabi määratletud järgmiselt: “*Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.*”

Seega tuleb riigiabi defineerimisel lähtuda järgmistest aspektidest:

- 1) riigi vahendid;
- 2) majanduslik eelis;
- 3) valikuline iseloom;
- 4) mõju konkurentsile ja kaubandusele.

Abimeedet käsitletakse riigiabina, kui abi vastab kõigile neljale ülalnimetatud kriteeriumile ehk kui abi antakse riigi vahenditest, abi saaja saab eelise võrreldes oma potentsiaalsete konkurentidega, abi antakse valikuliselt ja abi omab kasvõi potentsiaalset mõju kaubandusele ja konkurentsile.

Kuigi artikkel 107 lõige 1 annab riigiabi üldise keelu, on erandid sellele keelule toodud artikli 107 lõigetes 2 ja 3 ning nende alusel vastu võetud õigusaktides (vt käsiraamatu osa III). Mõned valdkonnad, mille kohta kehtivad EL toimimise lepingus eraldi artiklid nagu põllumajandus, kalandus ja transport jäävad siiski kas täielikult üldiste riigiabi reeglite alt välja või kohaldatakse neile üldisi reegleid vaid teatud ulatuses.

Vastavalt komisjoni riigiabi mõiste teatisele tuleks riigiabi olemasolu analüüsi alustada sellest, kas tegemist on majandustegevusega ehk kas abisaaja on **ettevõtja**. Riigiabi reegleid kohaldatakse vaid juhul, kui tegemist on ettevõtjale antud abiga.

Majandustegevus on mis tahes tegevus, mis seisneb kaupade ja teenuste pakkumises turul. Abisaaja juriidiline vorm või asjaolu, kas üksus on loodud kasumi saamiseks ei ole otsustavad, vaid ainus oluline kriteerium on, kas üksus tegeleb majandustegevusega. Näiteks võib ka sihtasutus või mittetulundusühing olla käsitatav ettevõtjana, kui ta tegeleb majandustegevusega ehk pakub turul kaupu või teenuseid.

Siseriiklikus õiguses on ettevõtja mõiste, mida ka riigiabi hindamisel kasutatakse defineeritud konkurentsiseaduse §-s 2.

1. Riigi vahendid

Riigiabi reeglid hõlmavad üksnes meetmeid, mis sisaldavad otseselt või kaudselt riigi vahendeid (sealhulgas riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse, riigi sihtasutuste jne poolt antud

⁶ [Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses](#) (ELT C 262, 19.07.2016, lk 1-50), punkt 3.

⁷ Vt käsiraamatu lk 3.

⁸ Vt allmärkus 6.

toetusi) või mis on omistatavad riigile. Riigile omistatav on meede näiteks juhul, kui äriühing ei saa otsust vastu võtta ilma, et ta arvestaks avaliku sektori asutuste nõudeid või juhiseid.

Meede ei ole riigile omistatav, kui liikmesriigil on liidu õigusest tulenev ja kaalutusõiguseta kohustus see meede võtta (nt kohustuslikud maksuvabastused liidu õiguse alusel). Kui aga liidu õigus vaid võimaldab võtta teatavaid meetmeid ja liikmesriigil on kaalutusõigus, siis on sellised meetmed omistatavad riigile (nt kui liidu õigusaktide alusel võib liikmesriik teatud juhtudel kohaldada maksusoodustusi).

Seega ei pea riigiabi andjaks tingimata olema riik ise. Selle ülesande täitmine võib olla pandud ka riigi poolt määratud era- või avaliku sektori vahendusasutusele, näiteks kui erakapitalil põhinevale pangale tehakse ülesandeks riigi poolt finantseeritava abiprogrammi administreerimine.

Riigiabi võib esineda erinevates vormides: mitte üksnes rahaliste toetuste või intressitoetuste vormis, vaid ka sooduslaenu, laenu tagatise, kapitalisüsti, maksuvabastuse, soodsama rendihinna jms vormis. Tegelik vahendite üleminek ei ole vajalik, sest riigituludest loobumisest piisab.

Riigiabi vorm ja eesmärk ei ole määrava tähtsusega otsustamiseks, kas abi on käsitatav riigiabina või mitte.

2. Majanduslik eelis

Selleks, et abimeede oleks käsitatav riigiabina peab meede andma abi saavale ettevõtjale majandusliku eelise. Eelis on iga majanduslik kasu, mida ettevõtja ei oleks saanud tavalistes turutingimustes, st riigi sekkumiseta⁹. Eelise kindlakstegemiseks hinnatakse ettevõtja finantsseisundit pärast meetme võtmist olukorraga, kus meedet poleks võetud.

Majandusliku eelise puudumine:

- ettevõtja ei saa majanduslikku eelist juhul, kui abi saaja pakub selle eest vastutasuks turuhinnaga teenust või toodet – s.o riigi poolt toodete või teenuste ostmine turutingimustel pole riigiabi. Ühe võimalusena võib olukorra hindamisel kasutada nn turumajanduse tingimustes tegutseva turuosalise testi (nn erainvestori põhimõte, vt järgmine punkt);
- erainvestori põhimõte on meetod, mille abil hinnata, kas liikmesriigi poolt riigi äriühingule antav toetus on riigiabi või mitte. Sama hindamismeetodit rakendatakse ka riigi osalusele ettevõtte kapitalis. Lihtsustatult võib öelda, et abi loetakse eelnimetatud põhimõtet järgivaks üksnes juhul, kui riik toimib meedet võttes täpselt samamoodi nagu seda teeks samas olukorras eraettevõtja. Selleks tuleb eelnevalt hinnata olukorda turul, ettevõtja majanduslikku olukorda ning olukorra parandamiseks rakendatavaid meetmeid - juhul, kui ükski erainvestor ei teeks investeeringut samadel tingimustel kui riik, loetakse avalikult sektorilt saadud abi riigiabiks. Turutingimustele vastavuse kindlakstegemiseks on võimalik kasutada mitut meetodit: (a) samaväärsed tehingud avaliku sektori ja eraettevõtja puhul; (b) tehing konkureeriva, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja tingimusvaba hankemenetluse kaudu; (c) võrdlusanalüüs või muud hindamismeetodid.

⁹ Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas SFEI ja teised, [C-39/94](#), punkt 60. Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas Hispaania vs komisjon, [C-342/96](#), punkt 41.

- ELTL artikli 106 lõikes 2 sätestatud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise riigipoolse kompenseerimise küsimuses tuleb lähtuda *Altmarki* kohtulahendist¹⁰: kohus leidis, et “eelis” puudub juhul, kui riigi poolt eraldatud rahalisi vahendeid saab käsitada kompensatsioonina (hüvitisena) abi saavale ettevõtjale avaliku teenindamise kohustuse täitmise eest. Seejuures peavad olema täidetud alljärgnevad neli tingimust (NB! mitte segi ajada riigiabi 4 kriteeriumiga):
 - abi saavale ettevõtjale peab olema pandud selgelt määratletud avaliku teenindamise (üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise) kohustus;
 - kompensatsiooni arvutamisel aluseks võetavad parameetrid peavad olema eelnevalt objektiivselt ja läbipaistvalt kehtestatud;
 - makstav kompensatsioon ei tohi olla suurem kui summa, mis on vajalik avaliku teenindamise kohustuse täitmisel tekkinud kulutuste osaliseks või täielikuks katmiseks, võttes ühtlasi arvesse asjakohaseid laekumisi ja mõistlikku kasumit;
 - teenust osutav ettevõtja peab olema valitud riigihanke tulemusel või juhul, kui seda pole tehtud, tuleb kompensatsiooni suuruse määramisel võrdlusaluseks võtta tavalise (tüüpilise)¹¹ ettevõtja poolt sarnases olukorras tehtavate kulude analüüs (võttes arvesse laekumisi ning kohustuste täitmisest saadavat mõistlikku kasumit).

Juhul, kui *Altmarki* neli tingimust on täidetud, ei ole ettevõtja saanud tegelikku rahalist “eelist”, mis seaks ta konkurentidega võrreldes paremasse olukorda, seega ei ole tegemist riigiabiga EL toimimise lepingu tähenduses.

3. Valikuline iseloom

Riigiabil on valikuline iseloom, mis mõjutab abi saavate ettevõtjate ja nende konkurentide vahelist tasakaalu. Abi valikuline iseloom on see tingimus, mis eristab riigiabi ja nn üldisi meetmeid. Viimased on sellised meetmed, mis omavad mõju kõigile liikmesriigi ettevõtjatele ja sektoritele (nt üldised maksumeetmed või muud majanduspoliitilised meetmed, mida igas riigis kasutatakse majanduskliima kujundamiseks).

Abimeetmel on valikuline iseloom näiteks järgmistel juhtudel:

- abimeedet administreerivad ametkonnad omavad teatud kaalutusõigust (kõik taotlemisel põhinevad meetmed on valikulised);
- abimeedet rakendatakse ainult teatud osal liikmesriigi territooriumil (see kehtib regionaalabikavade puhul) või on abimeede suunatud ainult teatud suurusega ettevõtjatele (näiteks VKEdele¹²) või teatud sektori ettevõtjatele.

4. Mõju konkurentsile ja kaubandusele

Riigiabi peab avaldama kas reaalselt või potentsiaalset mõju liikmesriikide vahelisele konkurentsile ja kaubandusele.

Konkurentsi moonutamist saab üldjuhul eeldada, kui meetmega antakse ettevõtjale eelis liberaliseeritud sektoris, kus on või võib olla konkurents.

¹⁰ Vt Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas [C-280/00](#), *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*.

¹¹ Võrdlusaluseks võib võtta ettevõtjad, kes asuvad teistes liikmesriikides või vajadusel teiste majandusharude ettevõtjad.

¹² Väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad. VKE definitsioon on toodud komisjoni [määruse \(EL\) nr 651/2014](#) lisas I.

Otsustavaks teguriks on siinkohal potentsiaalne konkurentsi moonutamine, mitte asjaolu, et tegelikkuses avalduvad moonutamise tagajärjed üksnes kõnealusel liikmesriigis. Ka abisaaja õiguslik vorm ei oma tähtsust – näiteks võib mittetulundusühing olla tegev majandustegevuses¹³.

Avaliku teenuse pakkuja määramine asutusesiseselt (*in-house*) ei välista iseenesest võimalikku konkurentsi moonutamist. Konkurentsi moonutamine on sellisel juhul aga välistatud, kui on täidetud kumulatiivselt järgmised tingimused: (a) tegemist on seadusliku monopoliga; (b) seaduslik monopol välistab mitte üksnes konkurentsi turul, vaid ka turu üle; (c) teenus ei konkureeri teiste teenustega ning (d) kui teenuseosutaja tegutseb ka teisel turul, tuleb ristsubsideerimine välistada eraldi kuluarvestusega.

Mõju kaubandusele saab eeldada alati, kui riigi antud eelis tugevdab ettevõtte positsiooni liidusiseses kaubanduses võrreldes teiste konkureerivate ettevõtetega. Kaubanduse mõjutamist võib eeldada aga isegi siis, kui abi saaja ei osale vahetult piiriüleses kaubanduses, kuid toetus sellele ettevõtjale võib nt muuta teiste liikmesriikide ettevõtjate turule sisenemise keerulisemaks, sest säilitab või suurendab kohalikku pakkumist¹⁴.

Ka ei välista abisumma ega abi saaja väiksus iseenesest võimalikku mõju konkrentsile või kaubandusele.

Sellele vaatamata tuleks meele pidada, et väikeses mahus antav abi (vähese tähtsusega abi – vt käsiraamatu osa IV tabel 5) ei mõjuta liikmesriikidevahelist konkurentsi ja kaubandust. Seega ei ole niisugune abi, juhul kui seda ei kombineerita riigiabiga, käsitatav riigiabina ELTL artikli 107 lg 1 tähenduses ning selle andmiseks pole vaja taotleda riigiabi andmise luba ega esitada grupierandi teatist.

Siiski on Euroopa Komisjon mitmel juhul leidnud, et teatud tegevustel on vaid kohalik mõju ning seetõttu ei mõjuta selliste tegevuste toetamine ka liikmesriikidevahelist kaubandust. Näited komisjoni otsuste kohta, kus komisjon tuvastas, et toetus ei ole suuteline mõjutama liikmesriikidevahelist kaubandust ja seega ei ole tegemist riigiabiga on toodud [riigiabi mõiste teatise](#) punktis 197.

5. Infrastruktuur

Infrastruktuuri riiklikku rahastamist peeti pikka aega mittemajanduslikuks tegevuseks, millele ei laiene riigiabi reeglid. Alates Leipzig-Halle kohtuotsusest¹⁵ on aga selge, et kui taristut kasutatakse hiljem majandustegevuseks, siis tuleb ka taristu ehituse riiklikku rahastamist analüüsida riigiabi seisukohast. Euroopa Komisjon on selle lihtsustamiseks koostanud juhendid¹⁶. Juhendid on olemas 9 valdkonna taristute kohta: lairibataristu; lennujaamataristu; sadamataristu; teadusuuringute- ja innovatsiooniklastrite taristu; kultuuritaristu; spordi- ja

¹³ MTÜde puhul võib olla tegemist riigiabiga MTÜle või tema liikmetele. Üldjuhul, kui kaubaturul tegutseb MTÜ (tema liikmed on delegeerinud neile seadusega pandud ülesande MTÜle – näiteks jäätmete kogumise ja taaskasutuse), tuleks abi saajaks lugeda MTÜd. Kui aga MTÜ on vaid abi vahendaja, on abi saajad MTÜ liikmed.

¹⁴ Vt näiteks Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas *Eventech vs The Parking Adjudicator*, [C-518/13](#), punkt 67.

¹⁵ Vt Üldkohtu otsused [T-443/08](#) ja [T-455/08](#) *Freistaat Sachsen and Land Sachsen-Anhalt and Mitteldeutsche Flughafen AG and Flughafen Leipzig-Halle GmbH v Euroopa Komisjon*, punkt 107. Euroopa Kohtu otsus [C-288/11](#) *Mitteldeutsche Flughafen AG and Flughafen Leipzig-Halle GmbH v Euroopa Komisjon*.

¹⁶ Leitavad inglise keeles [siit](#) (leitavad ka Rahandusministeeriumi [riigiabi kodulehelt](#), vt Teated).

mitmeotstarbelise vaba aja veetmise taristu; energiataristu; jäätmekäitlustaristu; raudtee, metro ja kohaliku transpordi taristu.

Samuti on komisjon oma riigiabi mõiste teatise osas 7 kirjeldanud täpsemalt, millal võib taristu riiklik rahastamine olla riigiabi. Taristuprojektide analüüsimisel tuleks hinnata riigiabi olemasolu 3 tasandil: taristu arendaja/omanik, operaator ja taristu lõppkasutaja. Mõningatel juhtudel võivad need funktsioonid ka kattuda. Kui infrastruktuuri kasutatakse nii majanduslikuks kui mittemajandustegevuseks, siis kuulub sellise taristu ehitamise riiklik rahastamine riigiabi reeglite alla vaid niivõrd, kui see hõlmab majandustegevusega seotud kulusid.

Lisaks on Euroopa Komisjon koostanud juhendid teatud taristuliikide kohta, kus selgitatakse täpsemalt, millal on taristu toetamine riigiabi ja milliste reeglite alusel võib abi anda, vt [siit](#).

6. Kokkuvõtteks

Mitmete struktuurifondide vahenditest rahastatavate tegevuste või meetmete puhul on täidetud eeltoodud neli riigiabi kriteeriumit ning seetõttu rakenduvad selliste toetuste andmisel ka EL riigiabi reeglid.

Lõplik otsustamine, kas abimeede on riigiabi või mitte on Euroopa Komisjoni pädevuses. Igapäevaselt tuleb aga sellised otsused langetada liikmesriikide abimeetmete kavandajatel või abi andjatel. Et liikmesriike abistada, koostas Euroopa Komisjon riigiabi mõiste teatise, milles analüüsitakse täpsemalt kõiki 4 riigiabi kriteeriumit.

Meeles tuleks pidada ka asjaolu, et riigiabi kontseptsioon on ajas arenev – meetmed, mida varem ei peetud riigiabiks võivad siseturu arenedes muutuda mitte ainult (lubatavaks) riigiabiks, vaid lausa siseturuga kokkusobimatuks ehk keelatud riigiabiks.

II ABI ANDJA KOHUSTUSED ABIMEETMETE KAVANDAMISEL

Abimeetmete kavandamisel on vaja analüüsida meetmeid eesmärgiga tuvastada, kas meede võib sisaldada riigiabi. Selleks tuleb lähtuda käsiraamatu osast I (Riigiabi definitsioon).

Kui vastus on “jah, meede sisaldab või võib sisaldada riigiabi andmist”, on vaja kindlaks teha, millisel eesmärgil ehk milliste Euroopa Komisjoni suuniste, raamistike, teatiste või grupierandi määruste alusel abi anda saaks. Selleks on käsiraamatu osas IV toodud tabeli kujul kokkuvõtted enim rakendatavatest abi andmise tingimustest.

Riigiabi sisaldavate meetmete puhul peaks abi andja juba meetme kavandamisel võtma aluseks EL konkreetse riigiabi õigusakti tingimused.

Kui meetme raames kavandatava riigiabi andmiseks ei ole varem Euroopa Komisjonilt saadud riigiabi andmise luba, peab riigiabi andja koostama riigiabi teatise (riigiabi andmise loa taotluse). Olemasoleva meetme muutmisel tuleb samuti koostada (uus) riigiabi andmise loa taotlus, välja arvatud juhul, kui muudatused on puht administratiivset laadi või meetme eelarve suureneb vähem kui 20% võrreldes eelmises taotluses näidatud eelarvega.

Riigiabi teatise esitamisega seonduvad protseduurireeglid on sätestatud konkurentsiseaduse §-s 34¹.

Eristada tuleb riigiabi, mis vastab Euroopa Komisjoni riigiabi üldise grupierandi määruse tingimustele. Tähelepanu tuleb pöörata sellele, et kõik üldises grupierandi määruuses sätestatud tingimused oleksid abi andmisel täidetud. Grupierandiga hõlmatud riigiabi kohta riigiabi andmise loa taotlust esitada pole vaja, selle asemel tuleb koostada grupierandi teatis, mis peab Euroopa Komisjonini jõudma hiljemalt 20 tööpäeva pärast abikava rakendumist (s.o näiteks 20 tööpäeva pärast ministri määruse jõustumist). Grupierandi teatise esitamisega seonduvad protseduurireeglid on sätestatud konkurentsiseaduse §-s 34².

Juhul, kui abi taotleja võib sama projekti raames saada toetust mitmest allikast (näiteks erinevatest sihtasutustest või sihtasutusest ja kohalikust omavalitsusest), tuleb abi osakaalu arvutamisel arvesse võtta kogu projekti raames samade abikõlblike kulude katteks antav abi¹⁷. Abikõlblikud kulud on erinevatel eesmärkidel antava riigiabi puhul erinevad – näiteks investeringutoetuseks antava regionaalabi abikõlblikud kulud hõlmavad investeringuga seotud kulusid maale, tootmishoonetele või seadmetele või investeringuga seotud töökohtade loomiseks. Üldjuhul on lubatud toetada vaid teatud osa sellistest abikõlblikest kuludest, näiteks investeringutoetuseks antava regionaalabi puhul maksimaalselt 45% kuludest (olenevalt ettevõtja suuruselt) – see tähendab, et 55% abikõlblikest kuludest peab abi saaja katma omavahenditest ja see osa ei tohi sisaldada mingit riigipoolset toetust (riigi garantiid vms).

Riigiabi võib esineda erinevates vormides (rahaline toetus, sooduslaen, tagatis, intressitoetus, kapitalisüst jne). Kui riigiabi antakse muus vormis kui rahaline toetus, tuleb abisumma kindlaksmääramiseks teisendada abi (bruto)toetusekvivalendiks.

Riigiabi ja grupierandi teatiste esitamine toimub elektrooniliselt komisjoni veebipõhise süsteemi SANI2 kaudu. Täpsem teave on Rahandusministeeriumi riigiabi kodulehel aadressil <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigiabi>.

¹⁷ Näiteks kui suurettevõtja saab EASist investeringuprojekti läbiviimiseks regionaalabi ja laenu tagatise Kredexilt, ei tohi nende kahe abi toetusekvivalent kokku ületada 25% abikõlblikest kuludest (25% on regionaalabi maksimaalne osakaal suurettevõtjale Eestis vastavalt Eesti regionaalabi kaardile 2014-2020).

Abimeetme, mis sisaldab või võib sisaldada riigiabi andmist, kavandamisel soovitame küsida nõu Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonnast aadressil riigiabi@fin.ee.

III ERANDID RIIGIABI ANDMISE ÜLDISEST KEELUST

EL toimimise lepingu artikkel 107 eristab riigiabi, mida loetakse ühisturuga kokkusobivaks ning seega Euroopa õigusruumis lubatuks (artikkel 107 lg 2) ja riigiabi, mida võib Euroopa Komisjoni loal pidada ühisturuga kokkusobivaks (artikkel 107 lg 3). Praktikas on tähtsam artikkel 107 lg 3. Kumbki riigiabi kategooria ei vabasta siiski liikmesriiki kohustusest eelnevalt esitada riigiabi teatis (taotleda riigiabi andmise luba), v.a grupierandiga hõlmatud riigiabi puhul.

1. Riigiabi suunised, raamistikud jm õigusaktid

Oma praktikast lähtudes on Euroopa Komisjon välja töötanud rea riigiabi andmise tingimusi käsitlevaid suuniseid, raamistikke ja juhiseid. Nimetatud dokumendid kirjeldavad, milliseid reegleid kavatseb Euroopa Komisjon erinevaid eesmärke ja sektoreid hõlmavate riigiabi andmise loa taotluste hindamisel rakendada. Lisaks selgitavad need dokumendid, mis tüüpi ja mis ulatuses riigiabi andmise Euroopa Komisjon tõenäoliselt heaks kiidab.

Riigiabi suuniste, raamistike, juhiste ja teatiste tingimustest lähtudes on enne riigiabi andmise¹⁸ alustamist **vajalik esitada Euroopa Komisjonile riigiabi teatis (riigiabi andmise loa taotlus).**

Euroopa Komisjon algatas 2012. a riigiabi reeglite moderniseerimise, mille raames on uuendatud suurem osa riigiabi andmise tingimusi käsitlevatest õigusaktidest.

Käsiraamatu osas IV (Tabelid) on toodud kokkuvõtted järgmistest Euroopa Komisjoni poolt väljatöötatud riigiabi andmise tingimusi käsitlevatest õigusaktidest:

- regionaalabi suunised 2014-2020 (vt tabel 1)
- teadus- ja arendustegevusabi ning innovatsiooniabi raamistik (vt tabel 2)
- keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised (vt tabel 3)
- üldine grupierandi määrus (vt tabel 4)
- vähese tähtsusega abi määruused (vt tabel 5)
- suunised raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (vt tabel 6)
- riigiabi üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamisel (vt tabel 7)
- teatis garantiidena antava riigiabi suhtes (vt tabel 8)

Lisaks neile on Euroopa Komisjon kehtestanud järgmised riigiabi andmise tingimusi käsitlevad dokumendid:

- [ELi suunised riigiabieeskirjade kohaldamiseks seoses lairibavõrkude kiire kasutuselevõtuga](#)¹⁹;
- [kinoteatis](#)²⁰;

¹⁸ Riigiabi andmise hetkeks loetakse hetke, mil abi saajal tekib õigus saada riigiabi. Üksikabi puhul võib selliseks hetkeks lugeda abi andja positiivse otsuse kuupäeva või lepingu sõlmimise kuupäeva. Abikava puhul on abi andmise alguseks üldjuhul vastava õigusakti rakendumise kuupäev või taotlusvooru väljakuulutamise kuupäev.

¹⁹ ELT C 25, 26.01.2013, lk 1.

²⁰ Komisjoni teatis filmidele ja muudele audiovisuaalteostele antava riigiabi kohta (kinoteatis) (ELT C 332, 15.11.2013, lk 1).

- [komisjoni teatis riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta avalik-õigusliku ringhäälingu suhtes](#)²¹;
- [komisjoni teadaanne konkurentsieskirjade kohaldamisest postisektori suhtes](#)²²;
- [komisjoni meetodika luhtunud kuludega seotud riigiabi analüüsimiseks](#)²³;
- [teatis lühiajalise ekspordikrediidikindlustuse suhtes](#)²⁴;
- [komisjoni seisukoht avaliku võimu organite omanduses olevate aktsiate kohta](#)²⁵;
- [kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise suunised](#)²⁶;
- [suunised riskifinantseerimisinvesteeringute edendamiseks](#)²⁷;
- [komisjoni teatis üleeuroopalise tähtsusega projektide elluviimiseks antava riigiabi kohta](#)²⁸;
- [komisjoni meetodika riigiabi hindamise kohta](#)²⁹.

Seoses läbipaistvusnõuete ühtlustamisega muudeti komisjoni 21.05.2014 [teatisega](#) ELi suuniste riigiabi eeskirjade kohaldamiseks seoses lairibavõrkude kiire kasutuselevõtuga; regionaalabi suuniste 2014-2020; kinoteatise ja riskifinantseerimisinvesteeringute edendamiseks antava riigiabi suuniste läbipaistvusnõudeid käsitlevaid sätteid³⁰.

Seoses riigiabi mõiste teatise avaldamisega asendati sama teatisega järgmised komisjoni teatised:

- komisjoni teatis liikmesriikidele EMÜ asutamislepingu artiklite 92 ja 93 ning komisjoni direktiivi 80/723/EMÜ artikli 5 kohaldamise kohta avalik-õiguslike ettevõtjate suhtes tootmissektoris;
- komisjoni teatis ametivõimude korraldatavas maa ja hoonete müügis sisalduvate riigiabi elementide kohta;
- komisjoni teatis riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta äriühingute otsese maksustamisega seotud meetmete suhtes.

2. Grupierandiga hõlmatud riigiabi (üldine grupierandi määrus ja vähese tähtsusega abi määrused)

²¹ ELT C 257, 27.10.2009, lk 1.

²² Komisjoni teadaanne, mis käsitleb konkurentsieskirjade kohaldamist postisektori suhtes ja teatavate postiteenustega seotud riiklike meetmete hindamist (EÜT C 39, 6.02.1998, lk 2).

²³ Komisjoni teatis meetodika kohta luhtunud kuludega seotud riigiabi analüüsimiseks (vastu võetud 26.07.2001).

²⁴ Komisjoni teatis liikmesriikidele Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta lühiajalise ekspordikrediidikindlustuse suhtes (ELT C 392, 19.12.2012, lk 1), muudatus (ELT C 398, 22.12.2012, lk 6).

²⁵ EMÜ lepingu artiklite 92 ja 93 kohaldamine avaliku võimu organite omanduses olevatele aktsiatele (EÜ bülletään 9-1984).

²⁶ Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabi meetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2012. aastat (ELT C 158, 5.06.2012, lk 4).

²⁷ Suunised riskifinantseerimisinvesteeringute edendamiseks antava riigiabi kohta (ELT C 19, 22.01.2014, lk 4).

²⁸ Komisjoni teatis Kriteeriumid, mis võimaldavad analüüsida üleeuroopalise tähtsusega projektide elluviimise toetamiseks antava riigiabi kokkusobivust siseturuga (ELT C 188, 20.06.2014, lk 4).

²⁹ Komisjoni töödokument 28.05.2014 (SWD(2014) 179 final).

³⁰ Komisjoni läbipaistvusnõuete täitmiseks on komisjon loonud nn läbipaistvusmooduli TAM (täpsemalt Rahandusministeeriumi [kodulehel](#), vt Riigiabi materjalid/Komisjoni riigiabi läbipaistvusmoodul).

Nõukogu määrus (EÜ) nr 994/98³¹ annab Euroopa Komisjonile volitused võtta vastu määrusi, mis tagavad teatud riigiabi kategooriate osas erandi kohaldamise põhimõttel, et teatud tüüpi riigiabi loetakse *a priori* ühisturuga kokkusobivaks ning seega **ei kehti sellise abi andmisel eelnev riigiabi teatise esitamise (riigiabi andmise loa taotlemise) kohustus**, kui järgitakse kõiki komisjoni vastavas määruuses sätestatud tingimusi.

Grupierandi määruused on liikmesriikides otsekohalduvad.

Grupierandiga hõlmatud riigiabi andmisel on liikmesriigid **kohustatud edastama abi puudutava informatsiooni (grupierandi teatise) Euroopa Komisjonile 20 tööpäeva jooksul abikava rakendamisest alates**. Lisaks sellele on liikmesriigid kohustatud 10 aastat säilitama üksikasjalikke andmeid grupierandi määruuse alusel antud riigiabi kohta ning esitama antud abi kohta aastaaruandeid.

Alates 1.07.2014 kehtib **grupierandi määrus** – komisjoni määrus (EL) **nr 651/2014** ELi aluslepingute artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks³². Grupierandi määrust muudeti 14.07.2017 komisjoni määruusega (EL) **2017/1084**³³.

Lisaks nimetatud grupierandi määruusele on Euroopa Komisjon kehtestanud **vähese tähtsusega abi määruused**:

- komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes³⁴;
- komisjoni määrus (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes³⁵.

Vähese tähtsusega abi andmisest ei ole vaja Euroopa Komisjoni teavitada ega aruandeid esitada. Järgida tuleb siiski konkurentsiseaduse §-s 33 ja § 49 lõikes 3¹ sätestatud, s.o teavitama vähese tähtsusega abi saajat, et tegemist on vähese tähtsusega abiga, kontrollima, et antav abi ei ületaks vastavat vähese tähtsusega abi piirmäära ja tagama iga aasta 30. aprilliks eelmisel aastal antud vähese tähtsusega abi andmete kättesaadavuse Rahandusministeeriumile.

Kokkuvõtte³⁶ grupierandi määruusest nr 651/2014, mida on muudetud määruusega 2017/1084 leiate käsiraamatu osas IV (Tabelid), vt tabel 4, ja vähese tähtsusega abi määruustest (vt tabel 5).

³¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 994/98, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes (ELT L 142, 14.05.1998, muudetud ELT L 204, 31.07.2013, lk 11).

³² ELT L 187, 26.06.2014, lk 1.

³³ Komisjoni määrus (EL) 2017/1084, millega muudetakse määrust (EL) nr 651/2014 sadama- ja lennujaamataristule antava abi, kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antavast abist teavitamise künnise, spordi- ja mitmeotstarbelise vaba aja veetmise taristule antava abi ja äärepoolseimaid piirkondi käsitlevate regionaalse tegevusabi kavade osas ning millega muudetakse määrust (EL) nr 702/2014 abikõlblike kulude arvutamise osas (ELT L 156, 20.06.2017, lk 1-18).

³⁴ ELT L 352, 24.12.2013, lk 1.

³⁵ ELT L 114, 26.04.2012, lk 8.

³⁶ Abimeetme kavandamisel tuleb siiski aluseks võtta komisjoni konkreetne õigusakt, mitte kokkuvõte.

IV TABELID

Tabel 1

REGIONAALABI SUUNISED

Viide

Regionaalabi suunised aastateks 2014-2020 (ELT C 209, 23.07.2013, lk 1-45)³⁷.

Kohaldamisala

Suunised kohalduvad regionaalabi andmiseks EL piirkondades, mis on ebasoodsas olukorras võrreldes EL-27 keskmisega (abikõlblikud piirkonnad). Suunised kohalduvad kõikides majandusharudes (sh laevaehitus), välja arvatud terase- ja sünteeskiusektorid, kalandus ja vesiviljelus, põllumajandus³⁸ ja transport. Suuniseid ei kohaldata lennujaamadele ja energeetikasektorile, samuti ei kohaldata suuniseid raskustes olevatele ettevõtetele.

Sisu

Abikõlblikud piirkonnad jagunevad:

- EL toimimise lepingu artikkel 107 lg 3 punkti a piirkonnad: need on piirkonnad, kus elatustase on erakordselt madal või kus valitseb tõsine tööpuudus (NUTS II piirkonnad, mille SKT elaniku kohta on väiksem või võrdne 75% EL keskmisest) ja artiklis 349³⁹ osutatud piirkonnad. Eestit loetakse aastatel 2014-2020 artikli 107 lg 3 punkti a piirkonnaks;
- EL toimimise lepingu artikkel 107 lg 3 punkti c piirkonnad: need on piirkonnad, mis on eelkõige võrreldes sama liikmesriigi teiste piirkondadega ebasoodsas olukorras.

Regionaalabi võib anda:

- alginvesteeringuteks - s.o investeering materiaalsesse või immateriaalsesse varasse, mis on seotud uue äriühingu loomisega, olemasoleva ettevõtte suutlikkuse laiendamisega, ettevõtte toodangu mitmekesistamisega, kui laienetakse tooteturgudele, kus ettevõtte enne ei tegutsenud või olemasoleva ettevõtte tootmisprotsessi põhjaliku muutmisega;
- alginvesteeringuga seotud uute töökohtade loomiseks;
- tegevuskulude katmiseks (piiratud juhtudel nagu ELTL artikkel 107 lg 3 punkti a piirkondade VKEdele või artikkel 349 piirkondade ettevõtetele).

Tingimused

Abikõlblikud kulud:

- alginvesteeringute puhul: maa, hooned, seadmed (materiaalne vara) või vara, mis saadakse tehnosiirde käigus, nagu patendiõigused, litsentsid, oskusteave või patentimata tehnilised teadmised (immateriaalne vara). VKEde puhul on abikõlblikud ka investeeringuga seotud ettevalmistavate uuringute ja nõustamise kulud;
- töökohtade loomisel: kahe aasta palgakulud (brutopalk + kohustuslikud sotsiaalkindlustusmaksed ning lapse- ja vanemahoolduskulud), mis tulenevad alginvesteeringu tulemusena loodud töökohtadest;
- tegevuskulude katmiseks: jooksvad kulud, mis ei ole seotud alginvesteeringuga (personalikulud, materjalid, tellitud teenused, teabevahetus, energia, hooldus, rent jne).

Abi osakaal:

³⁷ Regionaalabi reeglid investeeringuteks ja nendega seotud töökohtade loomiseks on sätestatud ka komisjoni üldises grupierandi määruses nr 651/2014 (vt tabel 4).

³⁸ Suunised kehtivad põllumajandustoodete töötlemise suhtes mittepõllumajanduslikeks toodeteks ning selliste toodete turustamise suhtes.

³⁹ ELi äärepoolseimad piirkonnad on määratletud ELTL artikliga 349 (Guadeloupe; Prantsuse Guajaana, Assoorid, Madeira jne).

- alginvesteeringute või nendega seotud töökohtade loomise puhul: vastavalt regionaalabi kaardil⁴⁰ sätestatud osakaalule – suurettevõtjale kuni 25%, keskmise suurusega ettevõtjale 35% ja väikeettevõtjale 45% abikõlblikest kuludest. VKEde puhul uuringute ja nõustamise kulud kuni 50%;
- tegevuskulude katmiseks: liikmesriik peab tõestama, et abi suurus on proportsionaalne probleemidega, mida sellega soovitakse lahendada.

NB! Alginvesteeringu puhul, mille abikõlblikud kulud ületavad 50 miljoni eurot (suur investeerimisprojekt) on abi osakaalu kohta kehtestatud täiendavad piirangud⁴¹.

Muud tingimused:

regionaalabi peab andma panuse ühise huvi eesmärgi saavutamisele (vähendada lõhesid EL erinevate piirkondade vahel)⁴²; peab olema vajadus riigi sekkumiseks⁴³; abimeede peab olema asjakohane vahend ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks⁴⁴; abil peab olema ergutav mõju⁴⁵; abi peab olema proportsionaalne⁴⁶; tuleb vältida põhjendamatu negatiivset mõju liikmesriikidevahelisele konkurentsile ja kaubandusele⁴⁷; abi peab olema läbipaistev⁴⁸.

Komisjon võib oma otsuses teatud abikavade puhul kehtestada nende kogumõju järelhindamise nõude (vt suuniste osa 4).

Kumuleerimine

Regionaalabi osakaal kehtib projekti kohta sõltumata sellest, kas abi antakse täielikult või osaliselt kohaliku omavalitsuse, riigi või EL vahenditest; või kas abi antakse samade abikõlblike kulude katmiseks mitme erineva abikava alusel. Regionaalabi ei tohi kumuleerida vähese tähtsusega abiga samade abikõlblike kulude osas, kui summeerimise tulemusel ületab abi osakaal regionaalabi kaardiga sätestatud abi osakaale.

NB! Enne regionaalabi suuniste alusel abi andmise alustamist tuleb Euroopa Komisjonile esitada riigiabi teatis.

⁴⁰ Euroopa Komisjoni otsust Eesti regionaalabi kaardi 2014-2020 kohta vaata [siit](#).

⁴¹ Suuniste punkt 20(c).

⁴² Suuniste osa 3.2.

⁴³ Suuniste osa 3.3.

⁴⁴ Suuniste osa 3.4.

⁴⁵ Suuniste osa 3.5.

⁴⁶ Suuniste osa 3.6.

⁴⁷ Suuniste osa 3.7.

⁴⁸ Suuniste osa 3.8; osa sätteid on muudetud komisjoni 21.05.2014 [teatisega](#).

Tabel 2**TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSTEGEVUSEKS NING INNOVATSIOONIKS ANTAVA RIIGIABI RAAMISTIK****Viide**

*Komisjoni teatis Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik (ELT C 198, 27.06.2014, lk 1)*⁴⁹.

Kohaldamisala

Raamistikku kohaldatakse teadus- ja arendustegevuseks või innovatsiooniks antava riigiabi suhtes kõikides majandussektorites. Raamistikku ei kohaldata raskustes olevatele äriühingutele.

Sisu

Teadus- ja arendusabi teadusasutustele või teadusuuringute taristule ei sisalda riigiabi, kui:

- tegemist on teadusasutuste ja teadusuuringute taristu mittemajandustegevuse (näiteks õpetamine, sõltumatu teadustegevus, teadusuuringute tulemuste levitamine, teadmussiirde alane tegevus, kui saadav kasum investeeritakse teadusasutuse või taristu mittemajandustegevusse) rahastamisega;
- teadusasutust või teadusuuringute taristut kasutatakse peaaegu täielikult mittemajandustegevuseks ja majandustegevus on vaid kõrvaltegevuseks (mitte üle 20% üldisest aastasest tegevusmahust);
- tegemist on teadusasutuste või teadusuuringute taristu majandustegevusega (näiteks lepingulised teadusuuringud või teadusteenused), aga seda tehakse turutingimustel;
- teadus- ja arendusprojektis osalevad teadusasutus ning ettevõtja ja ettevõtja katab kõik projekti kulud või projekti tulemusi võib laialdaselt levitada või projekti tulemusel tekkivad intellektuaalomandi õigused jagatakse koostööpartnerite vahel vastavalt nende tööpanusele või sissemaksetele või ettevõtja maksab intellektuaalomandi õiguste eest turuhinnale vastavat tasu.

Raamistiku alusel võib anda riigiabi:

- teadus- ja arendustegevusprojektidele, s.o alusuuringuteks, rakendusuuringuteks või tootearenduseks;
- teadus- ja arendusprojektidega seotud teostatavusuuringuteks;
- teadusuuringute taristu rajamiseks või ajakohastamiseks;
- VKEdele innovatsiooniks;
- protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooniks;
- innovatsiooniklastritele (investeeringuteks ja tegevusabi).

Tingimused

Riigiabi teadus- ja arendusprojektidele: abi osakaal alusuuringu puhul on 100%, rakendusuuringu puhul 50% ja tootearenduse puhul 25% abikõlblikest kuludest. VKEde puhul võib osakaalule lisada 10 protsendipunkti keskmise suurusega ettevõtja ja 20 protsendipunkti väikese ettevõtja kohta. 15 protsendipunkti (kokku kuni 80% osakaaluni) võib lisada, kui projektis teevad koostööd vähemalt 2 ettevõtjat (suurettevõtja puhul piiriülene koostöö või koostöö vähemalt ühe VKEga) või kui projektis osaleb ettevõtja ja teadusasutus või kui uuringu tulemusi laialdaselt levitatakse⁵⁰.

⁴⁹ Teadus- ja arendusabi andmise reeglid on sätestatud ka komisjoni grupierandi määruses nr 651/2014 (vt tabel 4).

⁵⁰ Teatud juhtudel, kui on täidetud raamistiku punktis 89 sätestatu, võib rakendusuuringuteks või tootearenduseks antava riigiabi osakaal olla suurettevõtja puhul 60%, keskmise suurusega ettevõtja puhul 70% ja väikeettevõtja puhul 80% abikõlblikest kuludest, mida võib ettevõtjate tõhusa koostöö või ettevõtja ja suurettevõtja koostöö või projekti tulemuste laialdase levitamise korral suurendada 10 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on projektiga seotud töötajate personalikulud (ulatuses, mil nad tegelevad projektiga); vahendite ja seadmete kulud (ulatuses ja ajavahemikul, mil neid projekti jaoks kasutatakse); ehitiste ja maaga seotud kulud (ulatuses ja ajavahemikul, mil neid projekti jaoks kasutatakse); turutingimustel välisallikatest ostetud või litsentsitud lepinguliste teadusuuringute, teadmiste ja patentide või projektiga seotud nõuandeteenuste kulud; projektiga seotud täiendavad üldkulud ja muud tegevuskulud nagu näiteks materjalikulud.

Riigiabi tehnilisteks teostatavusuuringuteks: abi osakaal suurettevõtjale 50%, keskmise suurusega ettevõtjale 60% ja väikeettevõtjale 70%. Abikõlblikud kulud on uuringu kulud.

Riigiabi teadusuuringute taristu⁵¹ rajamiseks ja ajakohastamiseks: abi osakaal 50% olenemata ettevõtja suurusest⁵². Abikõlblikud kulud on immateriaalsesse ja materiaalsesse varasse investeerimise kulud.

Riigiabi VKEdele innovatsiooniks: abi osakaal 50% nii keskmise suurusega ettevõtjale kui väikeettevõtjale. Abikõlblikud kulud on patentide ja muu immateriaalse vara omandamise, valideerimise ja kaitsmise kulud; teadusasutusest või suurettevõtjast teadustöötajate VKEdele lähetamise kulud; innovatsioonialaste nõustamisteenuste ja innovatsiooni toetavate teenuste kulud.

Riigiabi protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooniks⁵³: abi osakaal suurettevõtjale 15%, keskmise suurusega ettevõtjale ja väikeettevõtjale 50% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on personalikulud, vahendite, seadmete, hoonete ja maa kulu ulatuses ja ajavahemikul, mil neid kasutatakse projekti jaoks; lepinguliste uuringute, välistest allikatest turutingimustel ostetud või litsentsitud teadmiste ja patentide kulud; täiendavad üldkulud ja muud tegevuskulud (sh materjal jne).

Riigiabi innovatsiooniklastritele:

Investeerimisabi: abi osakaal 65% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse investeerimise kulud.

Tegevusabi: abi osakaal 50% abikõlblikest kuludest olenemata ettevõtja suurusest. Abikõlblikud kulud on personali ja halduskulud (sh üldkulud), mis on seotud klatri töö korraldamisega, klatri turundusega; klatri vahendite haldamisega ja koolitusprogrammide, seminaride, konverentside korraldamisega.

Muud tingimused:

Teadus- ja arendusabi peab andma panuse ühise huvi eesmärgi saavutamisele (aitama saavutada strateegia „Euroopa 2020“ eesmäärke)⁵⁴; peab olema vajadus riigi sekkumiseks⁵⁵; abimeede peab olema asjakohane vahend ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks⁵⁶; abil peab olema ergutav mõju⁵⁷; abi peab olema proportsionaalne⁵⁸; tuleb vältida konkurentsi ja kaubanduse põhjendamatu kahjustamist⁵⁹; abi peab olema läbipaistev⁶⁰.

⁵¹ Teadusuuringute taristu mõiste on toodud raamistiku punktis 15(ff).

⁵² Teatud juhtudel, kui on täidetud raamistiku punktis 89 sätestatu, võib teadusuuringute taristu rajamiseks ja ajakohastamiseks antav abi olla 60% abikõlblikest kuludest.

⁵³ Protsessiinnovatsiooni ja organisatsiooniinnovatsiooni mõisted on toodud raamistiku punktides 15(y) ja 15(bb).

⁵⁴ Raamistiku osa 4.1.

⁵⁵ Raamistiku osa 4.2.

⁵⁶ Raamistiku osa 4.3.

⁵⁷ Raamistiku osa 4.4.

⁵⁸ Raamistiku osa 4.5.

⁵⁹ Raamistiku osa 4.6.

⁶⁰ Raamistiku osa 4.7.

Komisjon võib oma otsuses teatud abikavade puhul kehtestada nende kogumõju järelhindamise nõude (vt raamistiku osa 5).

Kumuleerimine

Teadus- ja arendusabi võib anda üheaegselt mitme abikava raames või kumuleerida seda üksikabiga, tingimusel, et riigiabi kogusumma tegevuse või projekti jaoks ei ületa suunistes sätestatud abi ülemmäärasid⁶¹.

Kui teadus- ja arendusabi abikõlblikud kulud on täies ulatuses või osaliselt abikõlblikud ka muudel eesmärkidel antava riigiabi korral, kohaldatakse kattuva osa suhtes soodsaimat ülemmäära.

Teadus- ja arendusabi ei tohi kumuleerida vähese tähtsusega abiga samade abikõlblike kulude osas, kui kumuleerimise tulemusel ületataks raamistikus sätestatud abi osakaale.

NB! Enne teadus- ja arendustegevusabi või innovatsiooniabi andmise alustamist tuleb Euroopa Komisjonile esitada riigiabi teatis.

⁶¹ Rahastamist liidu vahenditest nagu ELi programm Horisont 2020 või programm COSME ei loeta riigi vahenditeks ning riigiabi kumuleerimisel arvesse ei võeta.

Tabel 3

KESKKONNA- JA ENERGIAALASE RIIGIABI SUUNISED

Viide

*Komisjoni teatis Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014-2020 (ELT C 200, 28.06.2014, lk 1)*⁶²

Kohaldamisala

Suunised kehtivad kõikides majandussektorites, k.a sektorid, kus kehtivad riigiabi erieeskirjad (nt transport, söetööstus, põllumajandus, metsandus, kalandus jne), kui selliste eeskirjadega ei ole sätestatud teisiti.

Sisu

Suuniste alusel võib anda riigiabi:

- ELi keskkonnanormatiivide⁶³ ületamiseks või liidu normatiivide puudumisel keskkonnakaitse taseme parandamiseks (s.h uute sõidukite omandamiseks);
- tulevaste liidu normatiivide ennetähtaegseks kasutuselevõtuks;
- keskkonnauuringuteks;
- jäätmekäitlusele;
- taastuvenergiale ja koostootmiskäitistele;
- energiatõhususele (sh koostootmine, kaugküte- ja jahutus);
- saastatud alade puhastamiseks;
- ettevõtjate ümberkolimiseks;
- kaubeldavate lubade süsteemina;
- energiataristule ja kaugküttetaristule;
- tootmise piisavuse tagamiseks;
- süsinikdioksiidi kogumisele ja säilitamisele;
- keskkonnamaksu vähendamiseks või maksust vabastamiseks.

Tingimused

Riigiabi ELi keskkonnanormatiivide ületamiseks või liidu normatiivide puudumisel keskkonnakaitse taseme parandamiseks (s.h uute sõidukite omandamiseks): suurettevõtjatele 40%, keskmise suurusega ettevõtjatele 50% ja väikeettevõtjatele 60% abikõlblikest kuludest; ökoinnovatsiooniga seotud projekti puhul lisatoetus 10 protsendipunkti; pakkumismenetluse korral 100% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra kuni abi osakaaluni 100%.

Abikõlblikud kulud on ELi keskkonnanormatiivide ületamise puhul investeeringu lisakulud, mis on vajalikud ELi normatiividega nõutud keskkonnakaitse taseme ületamiseks (liidu normatiivides ettenähtud keskkonnakaitse saavutamiseks vajalike investeeringute kulud tuleb maha arvata); liidu või riiklike normatiivide puudumise puhul täiendavad investeeringukulud, mis on vajalikud parema keskkonnakaitse saavutamiseks kui see, mida ettevõtja saavutaks ilma antava abita.

Abi ei tohi anda juba vastu võetud, kuid jõustumata normatiivide täitmiseks.

Riigiabi tulevaste liidu normatiivide ennetähtaegseks kasutuselevõtuks: kui investeering on tehtud ja lõpule viidud rohkem kui 3 aastat enne normatiivide jõustumist - suurettevõtjatele 10%, keskmise suurusega ettevõtjatele 15% ja väikeettevõtjatele 20% abikõlblikest kuludest; kui investeering on tehtud ja lõpule viidud 1 kuni 3 aastat enne normatiivide jõustumist – suurettevõtjale 5%, keskmise suurusega ettevõtjale 10% ja

⁶² Keskkonnakaitseks antava riigiabi reeglid on sätestatud ka komisjoni üldises grupierandi määruses nr 651/2014 (vt tabel 4).

⁶³ ELi keskkonnanormatiiv – ELi kohustuslik normatiiv, millega kehtestatakse keskkonnakaitse tase, mille individuaalsed ettevõtjad peavad saavutama või direktiiviga 2010/75/EL ette nähtud kohustus kasutada parimat võimalikku tehnikat.

väikeettevõtjale 15% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis võimaldavad teha liidu keskkonnanormatiivides nõutust rohkem.

Riigiabi keskkonnauuringuteks (sh energiatõhususe auditid): suurettevõtjale 50%, keskmise suurusega ettevõtjale 60% ja väikeettevõtjale 70% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on uuringute kulud.

Riigiabi jäätmekäitlusele (teiste ettevõtjate tekitatud jäätmed): abi osakaal: suurettevõtjale 35%, keskmise suurusega ettevõtjale 45% ja väikeettevõtjale 55% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud võrreldes tavapärase tootmise kuludega, mis ei hõlma sama võimsusega jäätmekäitlust.

Riigiabi taastuenergiale ja koostootmiskäitistele

Investeerimisabi: abi osakaal: suurettevõtjale 45%, keskmise suurusega ettevõtjale 55% ja väikeettevõtjale 65% abikõlblikest kuludest; pakkumismenetluse korral 100% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud taastuenergia (elektrienergia tootmine taastuvatest energiaallikatest) puhul täiendavad investeeringukulud võrreldes sama võimsusega tavalise elektrienergia; taastuenergia (taastuenergia kütmine) puhul täiendavad investeeringukulud võrreldes sama võimsusega tavalise küttesüsteemiga; taastuenergia (biogaasi tootmine, mis on viidud vastavusse maagaasiga) puhul biogaasi alternatiivse kasutuse kulud (sh põletamine); taastuenergia (transpordis kasutatavad biokütused ja biogaas) puhul täiendavad investeeringukulud võrreldes tavalise rafineerimistehasega (põhjendatud juhtudel ka muud stsenaariumid); koostootmisjaamade puhul täiendavad investeeringukulud võrreldes sama võimsusega tavalise elektrienergia või tavalise küttesüsteemiga.

Tegevusabi (taastuenergiale): tegevusabi taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiale: abi antakse konkureeriva pakkumismenetluse raames (alates 1.01.17) või järgides muule taastuenergiale kui elektrienergiale antava tegevusabi reegleid; tegevusabi muule energiale kui elektrienergiale: täidetud peavad olema kõik järgmised tingimused (a) abi energiaühiku kohta ei ületa erinevust energiatootmise tasandatud kogukulude ja asjaomase energialiigi turuhinna vahel, (b) tasandatud kuludest arvestatakse maha investeeringusabi, (c) tootmiskulusid ajakohastatakse igal aastal, (d) abi antakse kuni käitis on raamatupidamiseeskirjade kohaselt täielikult amortiseerunud; tegevusabi olemasolevatele biomassi kasutatavatele käitistele pärast käitise amortiseerimist (a) kui tegevuskulud on suuremad kui asjaomase energia turuhind võib abi anda tingimustel, et abi antakse vaid taastuenergiaallikatest toodetud energia alusel, kompenseeritakse vaid muutuvate tegevuskulude ja turuhinna vahe, kehtestatud on järelevalvemehhanism ja järelevalve toimub vähemalt kord aastas või (b) kui fossiilkütuse kasutamine sisendina on majanduslikult soodsam kui biomassi kasutamine võib abi anda tingimustel, et abi antakse vaid taastuenergiaallikatest toodetud energia alusel, kompenseeritakse vaid biomassiga seotud tegevuskulude ja alternatiivse fossiilkütuse sisendi vahe, kehtestatud on järelevalvemehhanism ja järelevalve

toimub vähemalt kord aastas; *roheliste sertifikaatide kaudu antav abi* tingimustel, et kui abi on oluline tagamaks taastuenergiaallikate elujõulisust, ei põhjusta ülemäärast hüvitamist, ei sunni taastuenergia tootjaid loobuma püüdlusest parandada oma konkurentsivõimet, tegevusabist tuleb lahutada mis tahes investeeringuabi.

Riigiabi energiatõhususele (sh koostootmine, kaugküte ja –jahutus):

Investeeringuabi: abi osakaal: suurettevõtjale 30%, keskmise suurusega ettevõtjale 40% ja väikeettevõtjale 50% abikõlblikest kuludest; pakkumismenetluse korral 100% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Investeeringuabi kaugküte ja –jahutusele tavaenergia abil: abi osakaal: suurettevõtjale 45%, keskmise suurusega ettevõtjale 55% ja väikeettevõtjale 65% abikõlblikest kuludest; pakkumismenetluse korral 100% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis on seotud investeeringuga materiaalsesse või immateriaalsesse varasse vastavalt suuniste punktile 73. Võrgu ehituse puhul kohaldatakse rahastamispuudujäägi lähenemisviisi.

Tegevusabi (v.a suure tõhususega koostootmisele): abi peab piirduma investeeringust tulenevate täiendavate tootmise netokulude hüvitamisega, võttes arvesse energiasäästust tulenevat tulu. Tootmiskuludest tuleb lahutada kogu investeeringuabi, kui ettevõtja on sellist abi saanud. Abi piirdub 5 aastaga.

Tegevusabi (suure tõhususega koostootmisele): vastavalt taastuenergiaallikatest toodetud elektrienergiale antava tegevusabi tingimustele ja üksnes soojus- ja elektrienergiat üldiseks tarbimiseks jagavatele ettevõtjatele, kui elektri- või soojusenergia tootmiskulud ületavad selle turuhinda; kui koostoodetud elektri- ja soojusenergiat kasutatakse tööstuslikult, tuleb tõestada, et ühe energiaühiku tootmiskulud on suuremad kui tavapärasel viisil toodetud energiaühiku turuhind.

Riigiabi saastatud alade puhastamiseks: abi osakaal: 100% abikõlblikest kuludest kõikidele ettevõtjatele olenemata suuruselt.

Abikõlblikud kulud on puhastustööde kulud, millest on lahutatud maa väärtuse tõus. Maa väärtuse tõusu kohta peab andma hinnangu sõltumatu ekspert.

Riigiabi ettevõtjate ümberkolimiseks: kui ettevõtte ümberpaigutamise põhjuseks on keskkonna kaitsmine ja ümberpaigutamine toimub haldus- või kohtuotsuse alusel või vastavalt ettevõtja ja ametiasutuse kokkuleppele. Ümberasuv ettevõtja peab täitma rangeimaid keskkonnanormatiive, mida uues asukohas kohaldatakse. Abi saaja võib olla linnapiirkonnas või direktiivi 92/43/EMÜ alusel erikaitsealal asuv ettevõtja või direktiivi 2012/18/EL reguleerimisalasse kuuluv käitis või rajatis. Abi osakaal on suurettevõtjatele 50%, keskmise suurusega ettevõtjatele 60% ja väikeettevõtjatele 70% abikõlblikest kuludest. ELTL artikli 107(3)(a) piirkondades (sh Eestis) võib abi osakaalu suurendada 15 protsendipunkti võrra.

Abikõlblikud kulud on ettevõtte ümberpaigutamisega seotud kulud, võttes arvesse tulu (tehase või maa müügist saadav tulu, sundvõõrandamisel makstud hüvitis, muud tulud, investeeringud, mis kaasnevad võimsuse suurenemisega) ja kulu (maa ostmisega ja uue hoone ehituse või ostmisega seotud kulu, maa või hoone rendilepingu lõpetamisest tulenevad trahvid).

Kaubeldavate lubade süsteemina antav abi: kaubeldavate lubade süsteem tuleb luua nii, et selle abil saavutataks keskkonnaalaseid eesmärke, mis ületavad EL kohustuslikke normatiive; kvoote tuleb jagada läbipaistvalt objektiivsete kriteeriumide alusel; kvootide eraldamise meetodiga ei tohi eelistada teatud ettevõtjaid ega sektoreid; uutele turule tulijatele ei tohi eraldada lube või kvoote soodsamatel tingimustel kui turul tegutsevatele ettevõtjatele. Lisaks tuleb täita suuniste punktis 236 toodud tingimusi.

Riigiabi energiataristule ja kaugküttetaristule: riigiabi võib anda määruses (EL) nr 347/2013 määratletud ühishuviprojektidele, arukatele võrkudele (*smart grids*) ja taristuinvesteeringuteks EL abistatavates piirkondades (sh Eesti). **Abi osakaal** kuni 100% abikõlblikest kuludest. **Abikõlblikud kulud:** rahastamispuudujääk⁶⁴.

Riigiabi tootmise piisavuse tagamiseks: abi võib anda nt elektritootjatele üksnes tootmisvõimsuse olemasolu eest kas investeerimisabina või tegevusabina. Abi võib katta vaid elektritootja osutatava teenuse kättesaadavust (tootja valmisolekut energiat toota) ja selle eest vastavat tasu ega tohi sisaldada tasu elektrienergia müügi eest. Abimeetmes peavad saama osaleda elektritootjad, kes kasutavad erinevaid tehnoloogiaid; elektritootjad teistest liikmesriikidest, kui see on füüsiliselt võimalik; piisav hulk tootjaid, et kujundada konkurentsivõimeline hind.

Riigiabi süsinikdioksiidi kogumisele ja säilitamisele: abi võib anda nii investeerimisabina kui tegevusabina fossiilkütuseid või biomassi kasutatavatele elektrijaamadele või muudele CO₂ kogumise, transportimise ja säilitamise vahenditega varustatud kaitistele või ahela üksikutele elementidele. **Abi osakaal:** kuni 100% abikõlblikest kuludest. **Abikõlblikud kulud:** õhku paisatud CO₂ kogumise, transpordi ja säilitamise lisakulud ehk rahastamispuudujääk võrreldes vastupidise olukorraga, kui projekti ei teostata. Arvesse võetakse kõiki tulusid, nt kulusäästu, mis tuleneb vähenenud vajadusest Euroopa heitkogustega kauplemise süsteemi aastekvootide järele ning rahastamist programmide NER300 ja EEPR kaudu⁶⁵.

Keskonnamaksu vähendamise või vabastuse vormis antav abi: abi seisneb ühtlustatud⁶⁶ või ühtlustamata keskkonnamaksude vähendamises. *Ühtlustatud maksude* puhul peab abisaaja maksuma maksu vähemalt asjakohase direktiiviga kehtestatud ELi madalaimal maksustamistasemel, abisaajate valik peab põhinema objektiivsetel ja läbipaistvatel kriteeriumidel ja abi peab andma ühes sektoris ühtemoodi. Abi võib anda maksumäära vähendamisenä või kindla aastase hüvitissummana (maksutagastus) või nende kombinatsioonina. Kui abisaajad maksavad vähem ELi madalaimast maksustamistasemest, siis lähtub Euroopa Komisjon abi hindamisel ühtlustamata maksudele kehtestatud tingimustest.

Ühtlustamata maksude puhul peavad olema täidetud kõik järgnevad tingimused: abisaajate valik põhineb objektiivsetel ja läbipaistvatel kriteeriumidel; kui keskkonnamaksu ei vähendataks, tooks see kaasa tootmiskulude olulise suurenemise ja suurenenud tootmiskulusid ei saaks üle kanda tarbijatele, ilma et müük märkimisväärselt väheneks. Lisaks peavad abisaajad maksuma vähemalt 20% riiklikust keskkonnamaksust või liikmesriik

⁶⁴ Rahastamispuudujääk – diskonteeritud positiivsete ja negatiivsete rahavoogude vahe investeringu eluea jooksul.

⁶⁵ Komisjoni otsus nr 2010/670/EL ja määrus (EL) nr 2010/1233.

⁶⁶ Eelkõige direktiivi 2003/96/EÜ kaudu ühtlustatud alandatud maksmäärad ja maksuvabastused.

ja abisaajad või abisaajate ühendused sõlmivad lepingud, millega kohustuvad saavutama keskkonnaeesmärke, millel on sama mõju olukorraga, kui nad maksaksid vähemalt 20% riiklikust maksust. CO₂ maksu puhul võib hüvitada kaudsed kulud, kui on täidetud järgmised tingimused: abi antakse vaid [kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise suuniste](#) II lisas loetletud sektoritele maksust tulenevate täiendavate kaudsete kulude hüvitamiseks; abi osakaal ja ülemmäär on arvatud vastavalt eelnimetatud suuniste punktidele 27-30; abi antakse kindla summana, mis makstakse abisaajale samal aastal kui kulud tekkisid või sellele järgneval aastal. Samal aastal makstava abi korral peab olema kehtestatud järelevalvemehhanism, mis tagab, et kõik ülemääraselt makstud abisummad makstakse tagasi enne järgmise aasta 1. juulit.

Muud tingimused:

Keskkonnakaitse- ja energiaabi üldeesmärk on parandada keskkonnakaitse taset võrreldes ilma abita saavutatava tasemega. Eelkõige seatakse strateegias „Euroopa 2020“ eesmärgid säästvaks majanduskasvuks, et toetada üleminekut ressursitõhusale vähese CO₂-heitega majandusele. Vähese CO₂-heitega majandus, milles on suur osakaal erinevatest taastuvatest energiaallikatest pärineval energial, nõuab energiasüsteemi kohandamist ja eelkõige märkimisväärseid investeeringuid võrkudesse. Energiasektori riigiabi esmane eesmärk on tagada EL energiaturul konkurentsivõimeline, säästev ja kindel energiasüsteem. Hinnates, kas teatud abimeedet saab pidada siseturuga kokkusobivaks, analüüsib Euroopa Komisjon, kas abimeetme positiivne mõju ühist huvi teeniva eesmärgi saavutamisele kaalub üles võimalikud negatiivsed mõjud kaubandusele ja konkurentsile. Eelkõige peab abimeede vastama järgmistele tingimustele: meede peab olema suunatud ühishuvides oleva selgelt määratletud eesmärgi saavutamiseks⁶⁷; peab olema vajadus riigi sekkumiseks⁶⁸; abimeede peab olema asjakohane vahend ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks⁶⁹; abil peab olema ergutav mõju⁷⁰; abi peab olema proportsionaalne⁷¹; tuleb vältida konkurentsi ja kaubanduse põhjendamatu negatiivset mõju⁷²; abi peab olema läbipaistev⁷³.

Komisjon võib oma otsuses teatud abikavade puhul kehtestada nende kogumõju järeelhindamise nõude (vt suuniste osa 4).

Kumuleerimine

Keskkonnakaitseabi võib anda üheaegselt mitme abikava raames või kumuleerida seda üksikabiga, tingimusel, et riigiabi kogusumma tegevuse või projekti jaoks ei ületa suunistes sätestatud abi ülemmäärasid.

Abi ei või kumuleerida vähese tähtsusega abiga samade abikõlblike kulude puhul, kui kumuleerimise tulemusel ületaks abi osakaal suunistes sätestatud abi osakaalu.

NB! Enne keskkonnakaitseabi andmise alustamist tuleb Euroopa Komisjonile esitada riigiabi andmise loa taotlus.

⁶⁷ Suuniste osa 3.2.1.

⁶⁸ Suuniste osas 3.2.2.

⁶⁹ Suuniste osa 3.2.3.

⁷⁰ Suuniste osa 3.2.4.

⁷¹ Suuniste osa 3.2.5.

⁷² Suuniste osa 3.2.6.

⁷³ Suuniste osa 3.2.7.

Tabel 4**ÜLDINE GRUPIERANDI MÄÄRUS****Viide**

Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1-78, mida muudetakse komisjoni määrusega (EL) 2017/1084 (ELT L 156, 20.06.2017, lk 1-18)).

Kohaldamisala

Määrus kohaldub kõigis majandusharudes, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelussektor⁷⁴, põllumajandustoodete esmatootmine⁷⁵, põllumajandustoodete töötlemine ja turustamine kui abisumma määratakse kindlaks esmatootjatele ostetud või turule viidud toodete hinna või koguse alusel või kui abi antakse tingimusel, et see antakse edasi esmatootjatele, konkurentsivõimetute söekaevanduste sulgemiseks antavale abile ning teatud sektoritele antavale regionaalabile⁷⁶.

Määrust ei kohaldata abikavadele, mille keskmine riigiabi aastaelarve ületab 150 miljonit eurot⁷⁷.

Määrust ei kohaldata majandusraskustes ettevõtjatele ja ekspordiks antavale abile.

Määruse alusel tohib anda vaid läbipaistvat abi (s.o abi, mille summat on võimalik ilma riskianalüüsita eelnevalt arvutada).

Sisu

Määruse kohaselt võib abi anda järgmisteks eesmärkideks:

- regionaalabi (investeeringuteks, regionaalne tegevusabi, linnaarendusabi) – artiklid 13-16;
- VKEdele antav abi (investeeringuteks, nõustamiseks, messidel osalemiseks, koostöökuludeks Euroopa territoriaalse koostöö projektidega) – artiklid 17-20;
- abi VKEde juurdepääsuks rahastamisele (riskifinantseerimisabi, idufirmadele antav abi, alternatiivsetele kauplemisplatvormidele antav abi, esmaseks taustauuringuks antav abi) – artiklid 21-24;
- teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi (teadus- ja arendusprojektidele, teadusuuringute taristule, innovatsiooniklastritele antav abi, VKEde innovatsiooniabi, protsessi- ja organisatsiooniabi, teadus- ja arendustegevusabi kalandussektorile) – artiklid 25-30;
- koolitusabi – artikkel 31;
- ebasoodsas olukorras olevate puudega töötajate jaoks antav abi (ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks palgatoetuste vormis antav abi, puudega töötajate palgatoetuste vormis antav abi,

⁷⁴ Määrus kohaldub kalandus- ja vesiviljelussektoris antavale koolitusabile, VKEdele rahastamise juurdepääsuks antavale abile, teadus- ja arendustegevuseks antavale abile; VKEdele innovatsiooniks antavale abile, ebasoodsas olukorras olevate või puudega töötajate jaoks antavale abile ja äärpoolses piirkonnades antavale investeerimisabile ning regionaalsele tegevusabile (NB! Eesti ei kuulu äärpoolses piirkonnades antavale investeerimisabile ning regionaalsele tegevusabile).

⁷⁵ Määrus kohaldub põllumajandustoodete esmatootmiseks antavale äärpoolses piirkonnades antavale investeerimisabile, regionaalsele tegevusabile, VKEdele nõustamiseks antavale abile, riskifinantseerimisabile, teadus- ja arendustegevuseks antavale abile, VKEdele innovatsiooniks antavale abile, keskkonnakaitseabile, koolitusabile, ebasoodsas olukorras olevate või puudega töötajate jaoks antavale abile (NB! Eesti ei kuulu äärpoolses piirkonnades antavale investeerimisabile ning regionaalsele tegevusabile).

⁷⁶ Terasesektor, söesektor, laevahitussektor, sünteeskiusektor, transpordisektor ja sellega seotud taristu, energiatootmine, -jaotus ja -taristu (v.a äärpoolses piirkonnades ja regionaalse tegevusabi kavad).

⁷⁷ Välja arvatud regionaalne tegevusabi (artikkel 15), koolitusabi (artikkel 31), ebasoodsas olukorras või puudega töötajate jaoks antav abi (artiklid 32-35), direktiivi 2003/96/EÜ kohaselt keskkonnamaksu vähendustena antav abi (artikkel 44), loodusõnnetuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi (artikkel 50), sotsiaalabi äärealade elanike transpordiks (artikkel 51), kultuuri edendamiseks antav abi (artiklid 53-54), spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi (artikkel 55), kohalikule taristule antav abi (artikkel 56), piirkondlikele lennujaamadele antav abi (artikkel 56a) ja sadamatele antav abi (artiklid 56b-56c).

- puudega töötajate tööhõivega kaasnevate lisakulude hüvitamiseks antav abi) – artiklid 32-34;
- keskkonnakaitseks antav abi (investeeringisabi, mis võimaldab ettevõtjatel teha EL keskkonnakaitsealastes normatiivides nõutust rohkem, investeeringisabi ettevõtjate varaseks vastavusseviimiseks tulevaste EL normatiividega, investeeringisabi energiatõhususse, investeeringisabi hoonete energiatõhususse, investeeringisabi suure tõhususega koostootmisse, investeeringisabi taastuvallikatest toodetud energiasse, tegevusabi taastuvallikatest toodetud elektrienergiasse, tegevusabi väikekäitistes taastuvallikatest toodetud energiasse, keskkonnamaksu vähendustena antav abi, investeeringisabi saastatud alade puhastamiseks, investeeringisabi energiatõhusale kaugküttele ja –jahutusele, investeeringisabi jäätmete ringlussevõtuks ja korduskasutuseks, investeeringisabi energiataristule, keskkonnauuringuteks antav abi) – artiklid 36-49;
 - loodusõnnetuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi – artikkel 50;
 - sotsiaalabi äärealade elanike transpordiks – artikkel 51;
 - lairibataristule antav abi – artikkel 52;
 - kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi (abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks, abikavad audiovisuaalsete teoste puhul) – artiklid 53-54;
 - spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi – artikkel 55;
 - kohalikule taristule antav investeeringisabi – artikkel 56;
 - piirkondlikele lennujaamadele antav abi – artikkel 56a;
 - meresadamatele ja siseveesadamatele antav abi – artiklid 56b-56c.

Määruse alusel võib anda abi vaid juhul, kui sellel on ergutav mõju: VKE või abikava raames toetust saav suurettevõtja peab olema esitanud taotluse enne projekti või tegevuse alustamist; suurettevõtjale antava sihtotstarbelise üksikabi puhul peab lisaks taotluse esitamisele abi andja kontrollima, et täidetud on üks või mitu lisakriteeriumi. Maksusoodustuse vormis antava abi, regionaalse tegevusabi, regionaalse linnaarendusabi, abi VKEdele juurdepääsuks rahastamisele, ebasoodsas olukorras töötajate töölevõtmiseks antava abi, puudega töötaja tööhõivega kaasnevate lisakulude katmiseks antava abi, ebasoodsas olukorras olevate töötajate abistamisega kaasnevate kulude hüvitamiseks, loodusõnnetuste tekitatud kahju hüvitamiseks antava abi, äärealade elanikele transpordiks antava sotsiaalabi ja kultuuri edendamiseks antava abi puhul kehtivad ergutava mõju osas eritingimused⁷⁸.

Tingimused

Regionaalabi:

Investeeringud: abi osakaal alginvesteeringute⁷⁹ või nendega seotud töökohtade loomisel: vastavalt regionaalabi kaardiga⁸⁰ sätestatud osakaalule - suurettevõtjatele kuni 25%, keskmise suurusega ettevõtjatele 35% ja väikestele ettevõtjatele 45% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud:

- investeeringute puhul: materiaalne vara (maa, hooned, tootmisrajatised, masinad ja seadmed) või immateriaalne vara (vara, millele ei ole füüsilist

⁷⁸ Vaata täpsemalt grupierandi määruse artikkel 6.

⁷⁹ Alginvesteering: investeering materiaalsesse või immateriaalsesse varasse seoses uue ettevõtte asutamisega, olemasoleva ettevõtte tootmisvõimsuse suurendamisega, ettevõtte toodangu mitmekesistamisega toodetega, mida ei ole veel ettevõttes toodetud, või olemasoleva ettevõtte kogu tootmisprotsessi täieliku ümberkorraldamisega. Alginvesteeringuks loetakse ka vara soetamist ettevõttelt, mis on lõpetanud tegevuse.

⁸⁰ Vaata allmärkus 39.

või rahalist kehastust, nt patendid, litsentsid, oskusteave või muu intellektuaalomand);

- töökohtade loomisel: kahe aasta prognoositud palgakulud (brutopalk + kohustuslikud sotsiaalkindlustusmaksed) uute, alginvesteeringuga seotud töökohtade loomisel.

Investeeringut või töökohti tuleb säilitada 5 aastat, VKEde puhul 3 aastat.

Tegemist ei tohi olla ettevõtte tegevuse ümberpaigutamisega Euroopa Majanduspiirkonna riigist.

Regionaalne tegevusabi: ainult äärepoolseimates EL piirkondades, hõredalt või väga hõredalt asustatud piirkondades antav abi, millega kompenseeritakse nt kaupade transpordi lisakulud või muud lisategevuskulud. Abi osakaal kuni 100% kuludest. NB! Eestis sellist abi anda ei saa.

Linnaarendusabi: projekte teostatakse abisaavates piirkondades linnaarendusfondide kaudu; projekte kaasfinantseeritakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest; projektidega toetatakse tervikliku säästva linnaarengu strateegia rakendamist; abi antakse omakapitali, kvaasiomakapitali, laenude, garantiide või nende kombinatsiooni vormis.

VKEdele antav abi:

Investeeringud: abi osakaal: väikeettevõtjale 20%, keskmise suurusega ettevõtjale 10 % abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud:

- investeeringud: materiaalne ja immateriaalne vara;
- töökohtade loomisel: kahe aasta palgakulud investeeringuga seotud töökohtade loomisel. Töökohti tuleb säilitada 3 aastat.

Investeering peab vastama alginvesteeringu mõistele.

Nõustamine: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: ettevõtteväliste konsultantide nõustamiskulud. Teenused ei tohi olla pidevad ega seotud ettevõtja tavapärase kuludega nagu tavapärased maksunõustamisteenused, korrapärased õigusteenused või reklaamiteenused

Messidel osalemine: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest:

Abikõlblikud kulud: mistahes näituse või messi osalemiskulud, väljapanekukoha üürimise, ülesseadmise ja haldamisega seotud kulud.

Koostöökulud Euroopa territoriaalse koostöö projektidega: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: organisatsioonilise koostöö kulud (sh kulud töötajatele ja büroodele ulatuses, mil need on seotud koostööprojektiga); koostööga seotud välistelt nõustajatelt ostetud nõustamis- ja tugiteenuste kulud; reisikulud, seadmete kulud, projektiga otseselt seotud investeerimiskulu ja projekti jaoks kasutatavate seadmete amortisatsioon.

Abi VKEde juurdepääsuks rahastamisele:

Riskifinantseerimisabi (abikavad): abi vormid finantsvahendajate puhul: omakapital, kvaasiomakapital, rahaeraldus või laen riskifinantseerimisinvesteeringute tegemiseks otse või kaudselt abikõlblikesse ettevõtjatesse; garantiid kahjumi katmiseks, mis tuleneb riskifinantseeringutest, mis on tehtud otse või kaudselt abikõlblikesse ettevõtjatesse; maksusoodustus füüsilisest isikust erainvestorile, kes pakub abikõlblikele ettevõtjatele otseselt või kaudselt riskifinantseerimist.

Abikõlblikud ettevõtjad on ettevõtjad, kes algse riskifinantseerimisinvesteeringu ajal on börsil noteerimata VKEd ja täidavad vähemalt ühte tingimust: nad ei ole tegutsenud ühelgi turul, nad on tegutsenud mistahes turul vähem kui 7 aastat, nad vajavad riskifinantseerimisinvesteeringut, mis uue toote või geograafilise turu jaoks koostatud äriplaani kohaselt moodustab rohkem kui 50% nende aastasest keskmisest käibest eelneva 5 aasta jooksul.

Abikõlblikud on ka jätkuinvesteeringud abikõlblikesse ettevõtjatesse, sh pärast 7 aastat, kui on täidetud kõik järgmised tingimused: abi ei ületa 15 miljonit eurot mistahes riskifinantseerimismeetme raames, jätkuinvesteering oli ette nähtud algses äriplaanis, jätkuinvesteeringut saav ettevõtja ei ole seotud ettevõtja.

Riskifinantseerimismeede peab vastama järgmistele tingimustele: seda viiakse ellu ühe või mitme finantsvahendaja kaudu (v.a maksusoodustuste puhul); finantsvahendajad, erainvestorid ja fondivalitsejad valitakse avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva konkursi teel; assümeetrilise kahjumijagamise korral riiklike ja erainvestorite vahel piirdub riikliku investori 1. järjekoha kahju 25%-ga koguinvesteeringust; garantiide puhul on garantiimäär kuni 80% ja riigi kantav kogukahju 25% aluseks olevast garanteeritud portfelist. Riskifinantseerimismeetmetega tuleb tagada kasumile orienteeritud rahastamisotsused ja finantsvahendajate juhtimine toimub äriliste põhimõtete alusel.

Idufirmadele antav abi: abikõlblikud ettevõtjad on börsil noteerimata väikeettevõtjad 5 aasta jooksul nende registreerimisest, kui ettevõtja ei ole teise ettevõtja tegevust üle võtnud, ei ole veel kasumit jaotanud ja ei ole moodustatud ühinemise teel.

Abi vormid: laen kuni 2 miljonit eurot maksimaalselt 10 aastaks; garantii kuni 3 miljonit eurot kuni 10 aastaks (garantii ei tohi moodustada garanteeritud laenust üle 80%); toetus (sh omakapitali ja kvaasikapitali investeeringud, intressimäära ja garantiipremia vähendused) kuni 0,8 miljonit eurot. Innovaatiliste⁸¹ väikeettevõtjate puhul võib eelnimetatud maksimummäärad kahekordistada.

VKEdele keskenduvatele alternatiivsetele kauplemisplatvormidele antav abi: kui platvormi operaator on väikeettevõtja võib abi anda operaatorile vastavalt idufirmadele antava abi tingimustele. Abi võib anda maksusoodustusena füüsilisest isikust erainvestorile seoses riskifinantseerimisinvesteeringutega, mis tehakse alternatiivse kauplemisplatvormi kaudu ettevõtjatesse, kes on abikõlblikud riskifinantseerimisabi tingimustest lähtuvalt.

Esmaseks taustauuringuks antav abi: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: kulud, mis on seotud esmase sõelumise ja ametliku hoolsuskohustuse menetlusega, mille viivad läbi finantsvahendajate valitsejad või investorid, et teha kindlaks riskifinantseerimisinvesteeringu või idufirmadele antava abi puhul abikõlblikud ettevõtjad.

Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antav abi:

Teadus- ja arendusprojektidele antav abi: abi osakaal: suurettevõtjale alusuuringu puhul 100%, rakendusuringu puhul 50%, tootearenduse puhul 25%, teostatavusuuringute puhul 50% abikõlblikest kuludest. VKEdele rakendusuringu või tootearenduse puhul lisaks 10 protsendipunkti keskmise suurusega ja 20% väikeettevõtja kohta. Lisaks 15 protsendipunkti (kuni max 80 %-ni), kui tõhus koostöö ettevõtjate vahel (üks neist VKE) või kui projekt viiakse ellu vähemalt 2 liikmesriigis (või EMP lepingu riigis) ja ükski ettevõtja ei kannu üle 70% abikõlblikest kuludest; või projekt viiakse ellu ettevõtja ja vähemalt ühe teadusasutuse vahel, kellel on õigus avaldada oma uuringu tulemused; või kui projekti tulemusi levitatakse laialdaselt.

Abikõlblikud kulud: projektiga seotud töötajate personalikulud; vahendite ja seadmete kulud; ehitiste ja maa kulud määral, mis on vajalik uurimisprojekti

⁸¹ Innovaatiline ettevõtja: ettevõtja, kes saab väliseksperdi hinnangu alusel näidata, et arendab tulevikus tooteid, teenuseid või protsesse, mis on uued ja oluliselt täiustatud võrreldes tehnika tasemega vastavas majandusharus, ning millega on seotud tehnoloogilise või tööstusliku ebaõnnestumise risk; või ettevõtja, kelle teadus- ja arendustegevuse kulude osakaal vähemalt ühel abi andmisele eelnenud 3 aastal on vähemalt 10% (alles alustanud ettevõtja puhul vastavalt välisaudiitori kinnitatud jooksva raamatupidamisperioodi auditile).

jaoks; turutingimustel välisallikast ostetud lepinguliste teadusuuringute, teadmiste ja patentide või projektiga seotud nõustamisteenuste kulud; projektiga seotud täiendavad üldkulud ja muud tegevuskulud. Teostatavusuuringute puhul on abikõlblikud uuringu kulud.

Investeeringuabi teadusuuringute taristule: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: immateriaalsesse ja materiaalsesse varasse tehtud investeeringu kulud. Juurdepääs taristule peab olema avatud mitmele kasutajale, läbipaistev ja mittediskrimineeriv. Taristu kasutamise eest võetav tasu peab vastama turuhindadele. Kui taristu saab riiklikku rahastamist nii majanduslikeks kui mittemajanduslikeks tegevuseks, tuleb kehtestada järelevalve- ja tagasimaksmismehhanism.

Innovatsiooniklastritele antav abi: abi antakse ainult innovatsiooniklastrit haldavale juriidilisele isikule.

- investeeringuabi: klastri rajamiseks või uuendamiseks. Abi osakaal: kuni 65% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.

- tegevusabi: innovatsiooniklastri tegevuse jaoks kuni 10 aasta jooksul. Abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: personali- ja halduskulud (sh üldkulud) seoses tegevustega nagu klastri elavdamine, klastri turundus, klastri vahendite haldamine.

Juurdepääs klastri territooriumile, rajatistele ja tegevusele peab olema avatud mitmele kasutajale, läbipaistev ja mittediskrimineeriv. Klastri vahendite kasutamise ja klastri tegevuses osalemise eest võetav tasu peab vastama turuhinnale või peegeldama tegelikke kulusid.

VKEdele antav innovatsioonibi: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest. Innovatsiooni nõuandeteenusteks ja tugiteenusteks antava abi puhul võib osakaalu suurendada kuni 100%-ni, kui abisumma ei ületa mistahes 3-aastase perioodi jooksul 200 000 eurot ettevõtja kohta.

Abikõlblikud kulud: patentide ja muu immateriaalse vara omandamise, valideerimise ja kaitsmise kulud; kulud kõrge kvalifikatsiooniga töötajatele, kes on lähetatud teadusasutusest või suurettevõtjast ja kes tegelevad abi saaja loodud uuel töökohal teadus- ja arendustegevusega; innovatsiooni nõuandeteenuste ja tugiteenuste kulud.

Protsessi- ja organisatsiooninnovatsiooniks antav abi: abi osakaal: suurettevõtjale kuni 15% ja VKEdele kuni 50% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: personalikulud; projekti jaoks kasutatud seadmete, vahendite, hoonete ja maa kulud; lepingulise teadustegevuse, välistest allikatest turutingimustel ostetud või litsentseeritud teadmiste ja patentide kulud; täiendavad üldkulud ja muud tegevuskulud. Suurettevõtjatele võib abi anda vaid siis, kui nad teevad tõhusat koostööd VKEdega, kusjuures VKEde abikõlblikud kulud peavad moodustama vähemalt 30% kõigist abikõlblikest kuludest.

Kalandus- ja vesiviljelussektoris teadus- ja arendustegevuseks antav abi: abi antakse teadusasutusele ja sellega ei tohi kaasneda teadustegevusega mitteseotud abi kalandus- ja vesiviljelustoodete tootmise, töötlemise või turustamisega tegelevale ettevõtjale. Abi osakaal kuni 100% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud on teadus- ja arendustegevuse projektidele antava abi kulud (artikkel 25 lg 3). Enne projekti alustamist tuleb internetis avaldada järgmine teave: abi saav projekt, projekti eesmärgid, projekti eeldatavate tulemuste avaldamise ligikaudne aeg ja avaldamise aadress internetis, viide, et projekti tulemused on tasuta kättesaadavad kõigile asjaomases sektoris tegutsevatele ettevõtjatele. Projekti tulemused peavad olema internetis kättesaadavad vähemalt 5 aasta jooksul alates projekti lõppkuupäevast.

Koolitusabi:

Abi osakaal: suurettevõtjale kuni 50% abikõlblikest kuludest. Lisaks (kuni 70%-ni) keskmise suurusega ettevõtjale 10 protsendipunkti, väikeettevõtjale 20 protsendipunkti; ebasoodsas olukorras olevale või puudega töötaja koolituseks 10 protsendipunkti. Meretranspordi valdkonnas koolituseks kuni 100% abikõlblikest kuludest artikli 31 lõikes 5 sätestatud tingimustel.

Abikõlblikud kulud: koolitajate tööjõukulud; koolitajate ja koolitatavate koolitusprojektiga otseselt seotud tegevuskulud, s.h reisikulud, majutuskulud; materjalide ja tarvikute kulud; töövahendite ja seadmete amortisatsioonikulud ulatuses, mil neid kasutatakse koolituseks; koolitusega seotud nõustamisteenuste kulud; koolitatavate tööjõukulud ja kaused üldkulud tundide eest, mille jooksul koolitatavad koolitusel osalevad.

Ebasoodsas olukorras olevate või puudega töötajate jaoks antav abi:

Ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks palgatoetuste vormis antav abi: abi osakaal: 50% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: ebasoodsas olukorras oleva töötaja kuni 12 kuu (alates töölevõtmisest) palgakulud; eriti ebasoodsas olukorras oleva töötaja puhul kuni 24 kuu palgakulud.

Puudega töötajate tööhõive jaoks palgatoetuste vormis antav abi: abi osakaal: 75% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: puudega töötaja mistahes perioodi palgakulud.

Puudega töötajate tööhõivega kaasnevate lisakulude hüvitamiseks antav abi: abi osakaal: 100% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud: tööruumide kohandamise kulud; nende töötajate, kes abistavad puudega töötajaid, tööhõivekulud ja koolituskulud; puudega töötaja kasutamiseks mõeldud seadmete kohandamise, soetamise kulud, tarkvara soetamise ja valideerimisega seotud kulud; puudega töötaja transpordiga seotud kulud; palgakulud tundide eest, mis kuluvad puudega töötajal rehabilitatsioonile. Kaitsitud töökohtade puhul asjaomase ettevõtja tootmisüksuste ehitamise, sisseseadmise või moderniseerimise kulud; puudega töötajate töölevõtmisest otseselt tulenevad haldus- ja transpordikulud.

Abi ebasoodsas olukorras olevate töötajate abistamisega seotud kulude hüvitamiseks: abi osakaal: kuni 50% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: ebasoodsas olukorras olevaid töötajaid abistavate töötajate tööhõivekulud maksimaalselt 12 kuu jooksul ebasoodsas olukorras oleva töötaja või 24 kuu jooksul eriti ebasoodsas olukorras oleva töötaja töölevõtmisest; selliste töötajate koolituskulud.

Keskkonnakaitseks antav abi:

Investeeringuabi, mis võimaldab ettevõtjatel teha EL keskkonnakaitsealastes normatiivides nõutust rohkem: abi osakaal: suurettevõtjal kuni 55%; keskmise suurusega ettevõtjal kuni 65%, väikeettevõtjal kuni 75% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis võimaldavad teha EL keskkonnakaitsealastest normatiividest rohkem või normatiivide puudumisel saavutada kõrgem keskkonnakaitse tase. Kulud, mis ei ole otseselt seotud keskkonnakaitse kõrgema tasemega ei ole abikõlblikud. Täiendavaid investeeringukulusid arvestatakse järgmiselt: kui keskkonnakaitse tehtava investeeringu kulusid saab investeeringu kogukuludes määratleda eraldiseisvana, siis on abikõlblikud keskkonnakaitsega seotud kulud; muudel juhtudel määratakse abikõlblikud kulud võrdluses sarnase, kuid vähem keskkonnasõbraliku investeeringuga, mida oleks võimalik teha ilma abita – kulude vahe moodustab keskkonnakaitsega seotud abikõlblikud kulud.

Abi ei tohi anda juba vastu võetud, kuid jõustumata EL normatiivide täitmiseks, v.a artikli 36 lõikes 4 kirjeldatud juhtudel (maantee- raudtee-, siseveeteede ja meretranspordivahendid).

Investeeringisabi ettevõtjate varaseks vastavusseviimiseks tulevaste EL normatiividega: abi osakaal: kui investeering on tehtud ja lõpule viidud rohkem kui 3 aastat enne normatiivide jõustumist – suurettevõtjale kuni 25%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 30% ja väikeettevõtjale kuni 35% abikõlblikest kuludest. Kui investeering on tehtud ja lõpule viidud 1 kuni 3 aastat enne normatiivide jõustumist – suurettevõtjale kuni 20%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 25% ja väikeettevõtjale kuni 30% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis võimaldavad teha EL keskkonnakaitsealastest normatiividest rohkem või normatiivide puudumisel saavutada kõrgem keskkonnakaitse tase. Kulud, mis ei ole otseselt seotud keskkonnakaitse kõrgema tasemega, ei ole abikõlblikud. Täiendavaid investeeringukulusid arvestatakse järgmiselt: kui keskkonnakaitsele tehtava investeeringu kulud saab investeeringu kogukuludes määratleda eraldiseisvana, on abikõlblikud keskkonnakaitsega seotud kulud; muudel juhtudel määratakse abikõlblikud kulud võrdluses sarnase, kuid vähem keskkonnasõbraliku investeeringuga, mida oleks võimalik teha ilma abita – kulude vahe moodustab keskkonnakaitsega seotud abikõlblikud kulud.

Investeeringisabi energiatõhususe meetmesse: abi osakaal: suurettevõtjale kuni 45%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 55% ja väikeettevõtjale kuni 65% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud, mis on vajalikud suurema energiatõhususe saavutamiseks. Kulud, mis ei ole otseselt seotud suurema energiatõhususe saavutamise, ei ole abikõlblikud. Täiendavaid investeeringukulusid arvestatakse järgmiselt: kui energiatõhususse tehtava investeeringu kulud saab investeeringu kogukuludes määratleda eraldiseisvana, on abikõlblikud kõnealused energiasäästuga seotud kulud; muudel juhtudel määratakse abikõlblikud kulud võrdluses sarnase, kuid vähem energiatõhusa investeeringuga, mida oleks võimalik teha ilma abita – kulude vahe moodustab energiatõhususega seotud abikõlblikud kulud.

Investeeringisabi hoonete energiatõhususse: abi antakse energiatõhususe fondile või muule finantsvahendajale rahaeraldise, omakapitaliinvesteeringu, garantii või laenu vormis. Energiatõhususe fond või muu finantsvahendaja annab abi täielikult edasi hoonete omanikele või üürnikele kas laenu või garantii vormis. Laenu nominaalväärtus või garanteeritud summa ei tohi ületada 10 miljonit eurot projekti kohta. Garantii ei tohi moodustada tagatud laenust üle 80%. Abi peab suurendama erainvestorite täiendavaid investeeringuid, mis peavad moodustama vähemalt 30% projekti kogurahastamisest. Energiatõhususe fondi loomisel või finantsvahendaja kasutamisel peavad olema täidetud artikkel 39 lõigetes 8 ja 9 toodud tingimused.

Abikõlblikud kulud on energiatõhususe projekti üldkulud. Energiatõhususe parandamine selleks, et täita juba vastu võetud EL normatiive ei ole abikõlblik.

Investeeringisabi suure tõhususega koostootmisest⁸²:

Abi võib anda vaid seoses uute või uuendatud tootmisvõimsustega. Uus koostootmisjaam peab võimaldama primaarenergia säästmist võrreldes soojuse ja elektri eraldi tootmisega.

Abi osakaal: suurettevõtjale kuni 60%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 70% ja väikeettevõtjale kuni 80% abikõlblikest kuludest.

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeeringukulud seadmetesse, mis võimaldavad koostootmisjaamal tegutseda tõhusa koostootmisjaamana, võrreldes sama võimsusega tavapärase elektri- või soojusjaamaga või

⁸² Tõhusa koostootmise definitsioon on toodud komisjoni määruse nr 651/2014 artikkel 2 punktis 107.

täiendavad investeerimiskulud tõhususe suurendamiseks, kui olemasolev jaam juba vastab tõhusa koostootmisjaama määratlusele.

Investeerimisabi taastuvallikatest toodetud energiasse: abi antakse ainult uutele tootmisvõimsustele. Abi ei tohi anda ega välja maksta pärast seda, kui üksus on tegevust alustanud ning abi peab olema toodangust sõltumatu.

Abi osakaal: suurettevõtjale kuni 60%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 70% ja väikeettevõtjale kuni 80% abikõlblikest kuludest (kui abikõlblikud kulud leitakse (a) või (b) kohaselt); suurettevõtjale kuni 45%, keskmise suurusega ettevõtjale kuni 55% ja väikeettevõtjale kuni 65% abikõlblikest kuludest (c).

Abikõlblikud kulud on täiendavad investeerimiskulud, mis on vajalikud, et edendada tootmist taastuvatest allikatest. Täiendavaid investeerimiskulusid arvestatakse järgmiselt (a) kui taastuvallikatest energia tootmisse tehtava investeeringu kulusid saab investeeringu kogukuludes määratleda eraldiseisvana, on abikõlblikud kõnealusel taastuvallikatest toodetud energiaga seotud kulud; (b) taastuvallikatest energia tootmisse tehtava investeeringu kulusid võrreldakse sarnase, kuid vähem keskkonnasõbraliku investeeringuga, mida oleks võimalik teha ilma abita – kulude vahe; (c) teatud väikeste käitiste puhul on abikõlblikud keskkonnakaitse parandamiseks tehtud investeeringu kogukulud.

Abi ei anta biokütuste puhul, mille suhtes kohaldatakse tarne- või segamiskohustust. Abi ei anta hüdroelektrijaamadele, mis ei vasta direktiivile 2000/60/EÜ.

Tegevusabi taastuvallikatest toodetud elektrienergiasse: abi antakse läbipaistvatest ja mittediskrimineerivatest kriteeriumidest lähtuva konkureeriva pakkumismenetluse alusel. Pakkumismenetlus võib piirduda konkreetsete tehnoloogiatega, kui täidetakse artikli 42 lõike 3 tingimusi. Abi antakse lisatasuna, mis lisandub turuhinnale, millega tootjad müüvad oma elektrit otse turul. Abisaajatel on standardne tasakaalustamiskohustus. Abi ei anta, kui hinnad on negatiivsed. Abi antakse, kuni taastuvallikast elektrit tootev üksus on täielikult amortiseeritud vastavalt raamatupidamispõhimõtetele. Varem saadud investeerimisabi tuleb tegevusabist lahutada.

Tegevusabi väikekäitistes taastuvallikatest toodetud energiasse: abi antakse üksustele installeeritud elektrivõimsusega alla 500 kW elektri tootmiseks kõigist taastuvallikatest, v.a tuuleenergia (tuuleenergia puhul käitistele, mille installeeritud elektrivõimsus on alla 3 MW või millele on kuni 3 generaatorit) ja biokütused (antakse käitistele installeeritud võimsusega alla 50 000 tonni aastas). Abi ei anta biokütuse puhul, mille suhtes kohaldatakse tarne- või segamiskohustust. Abi energiaühiku kohta ei tohi ületada vastavast taastuvallikast toodetud energia tasandatud kulude⁸³ ja sama energialiigi turuhinna vahet. Abi antakse, kuni käitis on täielikult amortiseeritud vastavalt raamatupidamispõhimõtetele. Varem saadud investeerimisabi tuleb tegevusabist lahutada.

Keskkonnamaksu vähendustena antav abi (direktiivi 2003/96/EÜ kohaselt): maksuvabastuse saajad valitakse läbipaistvate ja objektiivsete kriteeriumide alusel ning nad maksavad maksu vähemalt direktiiviga kehtestatud miinimumtasemel. Abikava alusel kas vähendatakse keskkonnamaksu määra või makstakse kindel hüvitissumma (või kombineeritakse mõlemat vormi). Abi ei anta biokütuste puhul, mille suhtes kohaldatakse tarne- või segamiskohustust.

Investeerimisabi saastatud alade puhastamiseks: abiga heastatakse keskkonnakahju, sh mullale, pinna- või põhjaveele tekitatud kahju. Kui saastaja

⁸³ Energiatootmise tasandatud kogukulude definitsioon on toodud komisjoni määruse nr 651/2014 artikli 2 punktis 118.

ei ole teada või ei saa teda kohustada heastamise eest maksma, võib saaste likvideerimise eest vastutavale isikule anda investeerimisabi kuni 100% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: puhastustööde kulud, millest lahutatakse maa väärtuse tõus. Hinnangu maa väärtuse tõusust peab andma sõltumatu ekspert.

Investeerimisabi energiatõhusale kaugküttele ja –jahutusele: tootmisjaamale antava abi osakaal: suurettevõtja puhul kuni 60%, keskmise suurusega ettevõtja puhul kuni 70% ja väikeettevõtja puhul kuni 80% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud: täiendavad kulud, mida tootmisjaam vajab ühe või mitme tootmisüksuse ehitamiseks, laiendamiseks või remondiks, et tegutseda tavapärase jaama asemel energiatõhusa kaugküttele- või jahutussüsteemina. Investeering peab olema kaugküttele- või jahutussüsteemi lahutamatu osa. Abikõlblikud kulud jaotusvõrgu puhul on investeerimiskulud. Jaotusvõrgule antava abi summa ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevalt või tagasinõudmise mehhanismi kaudu.

Investeerimisabi jäätmete ringlussevõtuks ja korduskasutuseks: abi antakse teiste ettevõtjate jäätmete ringlussevõtuks ja korduskasutuseks. Investeering peab ületama tehnika taset⁸⁴. Abi osakaal: suurettevõtja puhul kuni 50%, keskmise suurusega ettevõtja puhul kuni 60% ja väikeettevõtja puhul kuni 70% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on täiendavad investeerimiskulud, mis on vajalikud jäätmete ringlussevõtu või korduskasutuse tõhustamiseks võrreldes tavapärase sama suutlikkusega korduskasutuse ja ringlussevõutuga, mis oleks toimunud ilma abita.

Investeerimisabi energiataristule⁸⁵: abi antakse vaid abi saavates piirkondades (sh Eesti) asuvale energiataristule. Abikõlblikud kulud on investeerimiskulud. Abikõlblikud ei ole investeeringud elektrienergia salvestamisse, gaasi hoiustamisse või naftataristusse. Abi summa ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevalt või tagasinõudmise mehhanismi kaudu.

Keskkonnauuringuteks antav abi: abi osakaal: suurettevõtjale 50%, keskmise suurusega ettevõtjale 60% ja väikeettevõtjale 70% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on uuringute kulud. Abi ei tohi anda suurettevõtjale direktiivi 2012/27/EL artikli 8 lõike 4 alusel tehtavaks energiaauditiks.

Loodusõnnetuste tekitatud kahju korvamiseks antav abi:

Abi antakse maavärinate, laviinide, maalihete, üleujutuste, tornaadode, orkaanide, vulkaanipursete ja metspõlengute tekitatud kahju korvamiseks, kui pädev asutus on ametlikult kinnitanud, et tegemist on loodusõnnetusega ning loodusõnnetuse ja ettevõtja kantud kahju vahel on otsene põhjuslik seos. Konkreetse loodusõnnetusega seotud abikava tuleb vastu võtta 3 aasta jooksul ja abi antakse 4 aasta jooksul loodusõnnetuse toimumisest. Abi osakaal on kuni 100% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on kulud, mis tulenevad otseselt loodusõnnetuse tagajärjel tekkinud kahjust (vastavalt sõltumatu eksperdi või kindlustusandja hinnangule). Kahju võib hõlmata materiaalselt kahju varale ning tulu kaotust tegevuse täieliku või osalise peatumise tõttu (kuni 6 kuud alates loodusõnnetusest) – täpsemad reeglid on toodud artikkel 50 lõikes 4.

Sotsiaalabi äärealade⁸⁶ elanike transpordiks:

⁸⁴ Tehnika taseme definitsioon on toodud komisjoni määruse nr 651/2014 artikkel 2 punktis 129.

⁸⁵ Energiataristu definitsioon on toodud komisjoni määruse nr 651/2014 artikkel 2 punktis 130.

⁸⁶ Äärealad on vastavalt komisjoni määruse nr 651/2014 artikkel 2 lõikele 7 äärepoolseimad piirkonnad (vt artikkel 2 punkt 12), Malta, Küpros, Ceuta, ja Melilla, liikmesriigi territooriumi hulka kuuluvad saared ja hõredalt asustatud piirkonnad.

Abi antakse reisijate veoks õhu- või meretranspordi teel marsruudil, mille alguspunktiks on äärealal asuv lennujaam või sadam ning lõpp-punktiks EMP-s asuv muu lennujaam või sadam. Abi peab olema tervikuna suunatud lõpptarbijale, kelle alaline elukoht on äärealadel. Abi antakse diskrimineerimata vedaja isiku või teenuse liigi alusel ja piiramata äärealale suunduvat või sealt väljuvat teenust täpse marsruudiga. Abi osakaal on kuni 100% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud kulud on edasi-tagasi pileti hind äärealale või sealt välja, sh kõik maksud.

Lairibataristule antav abi:

Abi antakse investeeringule, mis tehakse piirkonda, kus sama kategooria (tavalise lairibavõrgu või järgmise põlvkonna juurdepääsuvõrgu) taristu puudub ja kus sellist taristut järgneva 3 aasta jooksul kommertsalustel tõenäoliselt välja ei arendata. Abi antakse avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva konkursi teel, järgides tehnoloogia neutraalsuse põhimõtet. Täiendavad nõuded võrguoperaatorile ja hulгимүүгитасанди juurdepääsuhinnale on toodud artikkel 52 lõigetes 5 ja 6. Abikõlblikud kulud: passiivse lairibataristu kasutuselevõtu investeerimiskulud, lairibataristuga seonduvate tsiviilehitustööde investeerimiskulud, lairiba põhivõrgu kasutuselevõtu investeeringukulud, järgmise põlvkonna juurdepääsuvõrgu kasutuselevõtu investeeringukulud. Alterantiivina võib abi ülemmäära kehtestada konkursi teel. Kui abisumma ületab 10 miljoni eurot, kehtestatakse abi andmisel järelevalve- ja tagasimaksemehhanism.

Kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi:

Abi kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks: abi antakse mitmete kultuuriga seotud eesmärkide saavutamiseks (nt muuseumid, arhiivid, kunsti- ja kultuurikeskused, teatrid, kinod, materiaalne pärand, vaimne pärand, kunsti- ja kultuurisündmused, kultuuri ja kunstiga seotud haridustegevus, kirjutamine, toimetamine, muusika ja kirjanduse tootmine, sh tõlked jne). Abi ajalehtede ja ajakirjade väljaandmiseks ei ole abikõlblik.

Abi võib anda investeerimisabina või tegevusabina.

Investeerimisabi abikõlblikud kulud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtavad kulud, sh taristu rajamise, kultuuripärandi omandamise, materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitse, digiteerimise, kultuuriprojektidega seotud kulud jms. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevate prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Taristu käitajal on lubatud saada mõistlikku kasumit. Kui abi ei ületa 2 miljonit eurot, võib alternatiivina anda abi 80% abikõlblikest kuludest.

Tegevusabi abikõlblikud kulud on kultuurisündmuste (sh korrapäraste) kulud, kultuuri- ja kunstiga seotud haridustegevuse kulud, kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud tegevuskulud, kultuuriasutuse või projekti töötajatega seotud personalikulud, väliskonsultantide ja sisseostetud teenuste kulud jne. Tegevusabi ei tohi ületada summat, mis on vajalik tegevuskahjumi katmiseks ja mõisliku kasumi saamiseks. Kui abi ei ületa 2 miljonit eurot, võib alternatiivina anda abi 80% abikõlblikest kuludest.

Kirjutamise, toimetamise, muusika ja kirjanduse tootmise, levitamise, digiteerimise ja avaldamise (sh tõlked) puhul ei tohi abi maksimaalne summa ületada abikõlblike kulude ja projekti diskonteeritud tulude vahet ega 70% abikõlblikest kuludest.

Abikavad audiovisuaalsete teoste puhul: abi antakse kultuuritootele: audiovisuaalsete teoste tootmiseks, tootmiseelne abi, levitamiseabi. Teatud tingimustel võib abikavad siduda territoriaalsete kulutuste kohustustega. Audiovisuaalse teose tootmiseks on abi osakaal kuni 50% abikõlblikest kuludest, mida võib suurendada 60%-ni, kui tegemist on mitme liikmesriigi filmitootjate koostööga ja projekti rahastab mitu liikmesriiki ning kuni 100%-

ni, kui audiovisuaalne teos valmib koostöös OECD arenguabi komitee abisaajate nimekirja kantud riigiga. Abikõlblikud kulud on teose tootmise kulud.

Tootmiseelse abi osakaal on kuni 100% abikõlblikest kuludest. Abikõlblikud on stsenaariumi kirjutamise ja teose arendamise kulud.

Levitamisabi osakaal on sama, mis on abi osakaal tootmise puhul. Abikõlblikud kulud on audiovisuaalse teose levitamise ja reklaamikulud.

Spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi:

Juurdepääs spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule peab olema avatud mitmele kasutajale, läbipaistev ja mittediskrimineeriv. Mitmeotstarbeline vaba aja taristu peab koosnema vaba aja veetmise rajatistest, mis on mitme otstarbega ja pakuvad eelkõige kultuuri- ja vaba aja veetmise teenuseid (v.a lõbustuspargid ja hotellid). Kui sporditaristut kasutavad professionaalsed spordiklubid, peavad hinna kujundamise tingimused olema avalikult kättesaadavad. Mis tahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule taristu ehitamiseks, ajakohastamiseks või käitamiseks antakse avatud, läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel, võttes aluseks hankereeglid.

Abi võib anda investeerimisabina või tegevusabina (ainult sporditaristu puhul). *Investeerimisabi abikõlblikud kulud* on materiaalsesse või immateriaalsesse varasse tehtavad kulud. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevate prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Kui abi ei ületa 2 miljonit eurot, võib alternatiivina anda abi 80% abikõlblikest kuludest.

Tegevusabi puhul sporditaristule on abikõlblikud taristu teenuste osutamisega seotud tegevuskulud (nt personali-, materjali-, energia-, hooldus- ja halduskulud). Abisumma ei tohi ületada tegevuskahjumit vastava ajavahemiku jooksul, mis tagatakse eelnevate prognooside või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Kui abi ei ületa 2 miljonit eurot, võib alternatiivina anda abi 80% abikõlblikest kuludest.

Kohalikele taristule antav investeerimisabi:

Abi antakse kohaliku taristu rajamiseks või uuendamiseks Eriotstarbeline taristu⁸⁷ ei ole abikõlblik. Huvitatud kasutajad peavad taristule juurde pääsena avatud, läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel. Taristu kasutamise tasu või müügihind peab vastama turuhinnale. Mis tahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule taristu käitamiseks antakse avatud, läbipaistval ja mittediskrimineerival alusel, võttes arvesse hankereegleid. Abikõlblikud kulud on materiaalsesse või immateriaalsesse varasse tehtavad kulud. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevate prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu.

Piirkondlikele lennujaamadele antav abi:

Abi antakse lennujaamale investeerimisabina või tegevusabina. Lennujaam peab olema avatud kõigile potentsiaalsetele kasutajatele. Abi ei tohi anda olemasoleva lennujaama ümberpaigutamiseks või uue reisilennujaama rajamiseks. Investeerimisabi ei anta lennujaamale, mis asub 100 km või 60-minutilise auto-, bussi-, rongi- või kiirrongisõidu kaugusel teisest lennujaamast, kus toimuvad regulaarlennud., v.a teatud erijuhud. Investeerimisabi ei anta lennujaamale, mille keskmine reisijate arv ületab 3 miljonit reisijat ja/või mille keskmine kaubaveomaht ületab 200 000 tonni. Tegevusabi ei anta lennujaamadele, mille keskmine reisijate arv ületab 200 000 reisijat.

⁸⁷ Eriotstarbeline taristu on taristu, mis on ehitatud eelnevalt kindlaksmääratud ettevõtja(te) jaoks ning mis on kohandatud nende vajadustele.

Investeeringisabi abikõlblikud kulud on lennujaama taristusse⁸⁸ tehtavad investeeringukulud, sh planeerimiskulud. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb abikõlblikest kuludest maha arvata kas eelnevate prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Lisaks ei tohi abisumma ületada abikõlblikest kuludest a) 50%, kui lennujaama tegelik keskmine reisijate arv oli 1-3 miljonit reisijat; b) 75%, kui lennujaama tegelik keskmine reisijate arv oli kuni 1 miljon reisijat. Äärealadel asuvate lennujaamade puhul võib abi osakaalu suurendada 20 protsendipunkti võrra.

Tegevusabi puhul ei tohi abisumma ületada tegevuskahjumit ja mõistlikku kasumit, abi antakse eelnevalt kindlaks määratud perioodiliste osamaksetena.

Sadamatele⁸⁹ antav abi:

Meresadamatele⁹⁰ antav abi: toetatav sadamataristu⁹¹ tehakse kasutajatele kättesaadavaks võrdsetel, mittediskrimineerivatel alustel turutingimustel. Mistahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule sadama ehitamiseks, käitamiseks, rentimiseks antakse avatud, läbipaistval, mittediskrimineerival viisil ja tingimusteta. Abi antakse investeeringuteks.

Investeeringisabi abikõlblikud kulud on a) sadama taristu ehitamise, asendamise või ajakohastamise kulud; b) sadama juurdepääsutaristu ehitamise, asendamise või ajakohastamise kulud; c) süvendamiskulud. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja investeeringu või süvendamise tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb kuludest eelnevalt maha arvata asjakohaste prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Sadama taristu ehitamise, asendamise või ajakohastamise puhul ei tohi abi osakaal abikõlblikest kuludest ületada a) 100%, kui abikõlblikud kulud on kuni 20 miljonit eurot; b) 80%, kui abikõlblikud kulud on üle 20 miljoni euro ja kuni 50 miljonit eurot; c) 60%, kui abikõlblikud kulud on üle 50 miljonit euro. Punktide b ja c puhul võib abi osakaalu suurendada 10 protsendipunkti võrra ELTL artikkel 107(3)(a) piirkonnas.

Sadama juurdepääsutaristu puhul ei tohi abi osakaal ületada 100% abikõlblikest kuludest. Süvendamise puhul ei tohi abi osakaal ületada 100% abikõlblikest kuludest.

Kui abisumma on kuni 5 miljonit eurot, võib abi osakaal alternatiivina eelnevast olla 80% kogu abikõlblikest kuludest.

Siseveesadamatele⁹² antav abi: toetatav sadamataristu tehakse kasutajatele kättesaadavaks võrdsetel, mittediskrimineerivatel alustel turutingimustel. Mistahes kontsessioon või muu volitus kolmandale isikule sadama ehitamiseks, käitamiseks, rentimiseks antakse avatud, läbipaistval, mittediskrimineerival viisil ja tingimusteta. Abi antakse investeeringuteks.

Investeeringisabi abikõlblikud kulud on a) sadama taristu ehitamise, asendamise või ajakohastamise kulud; b) sadama juurdepääsutaristu ehitamise, asendamise või ajakohastamise kulud; c) süvendamiskulud. Abisumma ei tohi ületada abikõlblike kulude ja investeeringu või süvendamise tegevuskasumi vahet. Tegevuskasum tuleb kuludest eelnevalt maha arvata asjakohaste prognooside alusel või tagasinõudmise mehhanismi kaudu. Abi osakaal ei tohi ületada 100% abikõlblikest kuludest.

Kui abisumma on kuni 2 miljonit eurot, võib abi osakaal alternatiivina eelnevast olla 80% kogu abikõlblikest kuludest.

⁸⁸ Lennujaamataristu definitsioon on toodud komisjoni määruse (EL) 2017/1084 artikkel 2 punktis 144.

⁸⁹ Sadama definitsioon on toodud komisjoni määruse (EL) 2017/1084 artikkel 2 punktis 154.

⁹⁰ Meresadama definitsioon on toodud komisjoni määruse (EL) 2017/1084 artikkel 2 punktis 155.

⁹¹ Sadamataristu definitsioon on toodud komisjoni määruse (EL) 2017/1084 artikkel 2 punktis 157.

⁹² Siseveesadama definitsioon on toodud komisjoni määruse (EL) 2017/1084 artikkel 2 punktis 156.

Kumuleerimine

Grupierandi määruse nr 651/2014 alusel antavat riigiabi võib kumuleerida mistahes muu riigiabiga, kui abi antakse erinevate abikõlblike kulude katmiseks; mis tahes muu riigiabiga, mida antakse samade abikõlblike kulude katmiseks, kui kumuleerimise tulemusel ei ületata suurimat abi osakaalu või abisummat, mida grupierandi määruse alusel lubatakse. Grupierandi määruse alusel antavat riigiabi ei tohi kumuleerida vähese tähtsusega abiga, mille puhul kaetakse samu abikõlblike kulusid, kui kumuleerimise tulemusel ületatakse abi osakaal, mida grupierandi määruse alusel lubatakse. Kumuleerimisel kehtivad erandid artiklite 15 (äärepoolseimates piirkondades antav regionaalne tegevusabi), 21, 22, 23 ja 33, 34 alusel antava abi suhtes.

NB! 20 tööpäeva pärast abikava rakendamist peab Euroopa Komisjonile olema saadetud vastav grupierandi teatis (vaata täpsemalt konkurentsiseaduse § 34²).

Tabel 5

VÄHESE TÄHTSUSEGA ABI MÄÄRUSED

Viide

Komisjoni määrus (EÜ) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1).

Komisjoni määrus (EL) nr 360/2012 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 114, 26.04.2012, lk 8).

Kohaldamisala

Määrus nr 1407/2013 kehtib kõikides majandussektorites antava abi suhtes, v.a:

- ettevõtjatele, kes tegutsevad kalandus- ja vesiviljelussektoris;
- ettevõtjatele, kes tegelevad põllumajandustoodete esmase tootmisega;
- ettevõtjatele, kes tegelevad põllumajandustoodete töötlemise ja turustamisega, kui abisumma määratakse kindlaks esmatootjatelt ostetud või turule lastud toodete hinna või koguse alusel või kui abi antakse tingimusel, et osa abist või kogu abi antakse edasi esmatootjatele.

Määrus ei kohaldu abile, mida antakse rendi või tasu eest kaupu vedavatele maanteetranspordiettevõtjatele maanteevedudeks ettenähtud veokite soetamiseks.

Samuti ei kohaldu määrus abi suhtes, mida antakse ekspordiga seotud tegevusele ning abile, mis seab tingimuseks kodumaiste kaupade kasutamise imporditud kaupade asemel. NB! määruse alusel võib toetada raskustes ettevõtjaid (v.a juhul, kui abi antakse struktuurivahenditest).

Määrus nr 360/2012 kehtib kõikides sektorites üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele, v.a:

- kalandus- ja vesiviljelussektoris tegutsevad ettevõtjad;
- põllumajandustoodete esmase tootmisega tegelevad ettevõtjad;
- põllumajandustoodete töötlemine ja turustamisega tegelevad ettevõtjad, kui abisumma määratakse kindlaks esmatootjatelt ostetud või kõnealuste ettevõtjate poolt turule lastud toodete hinna või koguse alusel või kui abi antakse tingimusel, et osa abist või kogu abi antakse edasi esmatootjatele;
- söetööstuses.

Määrus ei kohaldu abile, mida antakse raskustes ettevõtjatele ning abile, mida antakse rendi või tasu eest kaupu vedavatele maanteetranspordiettevõtjatele.

Samuti ei kohaldu määrus abi suhtes, mida antakse ekspordiga seotud tegevusele ning abile, mille tingimuseks on kodumaiste kaupade kasutamise importtoodete asemel.

Sisu

Määruses nr 1407/2013 on kehtestatud abi ülemmäär (200 000 eurot), millest väiksemate summade puhul ei mõjuta abi liikmesriikide vahelist kaubandust ega moonuta või ähvarda moonutada konkurentsi. Seetõttu ei kohaldata vähese tähtsusega abi suhtes ELTL artikli 107 lõiget 1 ega kehti nimetatud lepingu artikli 108 lõikes 3 sätestatud teatamiskohustus, st ei ole vaja esitada komisjonile riigiabi teatist ega grupierandi teatist.

Määruses nr 360/2012 on kehtestatud üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutavale ettevõtjale abi ülemmäär (500 000 eurot), millest väiksemate summade puhul ei mõjuta abi liikmesriikide vahelist kaubandust ega moonuta või ähvarda moonutada konkurentsi. Seetõttu ei kohaldata vähese tähtsusega abi suhtes ELTL artikli 107 lõiget 1 ega kehti nimetatud lepingu artikli 108

lõikes 3 sätestatud teatamiskohustus, st ei ole vaja esitada komisjonile riigiabi teatist ega grupierandi teatist.

Tingimused

Määrust nr 1407/2013 võib rakendada, kui abi vastab järgmistele tingimustele:

- ühele ettevõtjale kolme järjestikuse eelarveaasta⁹³ jooksul antav kogu vähese tähtsusega abi ei ületa **200 000 eurot** või maanteetranspordivaldkonnas tegutseva ettevõtja puhul **100 000 eurot**⁹⁴. Ühe ettevõtja määratlemisel tuleb aluseks võtta järgmised seosed:
 - o ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
 - o ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest;
 - o ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule vms;
 - o ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust;
 - o üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on eelnevas neljas punktis kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu.
- abi on läbipaistev, s.t abi toetusekvivalenti on võimalik ilma eelneva riskianalüüsita välja arvutada (näiteks toetus, intressitoetus vms). Läbipaistvaks loetakse ka:
 - o laenu vormis antav vähese tähtsusega abi, kui (a) abisaaja suhtes ei ole algatatud maksujõuetusmenetlust; (b) laen on tagatud tagatisega, mis katab vähemalt 50% laenust ning laenu summa on **1 miljon eurot (500 000 eurot** maanteetranspordiettevõtja puhul) viieks aastaks või **500 000 eurot (250 000 eurot** maanteetranspordiettevõtja puhul) kümneks aastaks ja (c) abi toetusekvivalent on arvatud vastavalt Euroopa Komisjoni poolt avaldatud riigiabi viiteintressile;
 - o kapitalisüsti vormis antav vähese tähtsusega abi, kui riigipoolne kapitalisüsti kogusumma ei ületa vähese tähtsusega abi ülemmäära;
 - o riskifinantseerimismeetmena antav vähese tähtsusega abi, kui ühele ettevõtjale antav kapital (omakapitali- või kvaasiomakapitali investeringuna) ei ületa vähese tähtsusega abi ülemmäära;
 - o tagatisena antav vähese tähtsusega abi, kui (a) abisaaja suhtes ei ole algatatud maksujõuetusmenetlust; (b) tagatis ei ületa 80% laenust ja tagatud summa ei ületa **1 500 000 eurot (750 000 eurot** maanteetranspordisektori ettevõtja puhul) ja tagatise kestus on viis aastat, või tagatis ei ületa 80% laenust ja tagatud summa ei ületa **750 000 eurot (375 000 eurot** maanteetranspordisektori ettevõtja puhul) ja tagatise kestus on kümme aastat ja (c) abi toetusekvivalenti arvutamisel on aluseks võetud nn *safe-harbour* preemiad⁹⁵. Tagatis loetakse läbipaistvaks ka juhul, kui liikmesriik on enne tagatiskava rakendamist Euroopa Komisjoni teavitanud

⁹³ Eelarveaastaks ehk majandusaastaks loetakse aastat, mida abi saav ettevõtja kasutab eelarve koostamiseks.

⁹⁴ Transpordi teenusteks ei loeta nt kolimisteenuseid, posti- või kullerteenuseid või jäätmete kogumist ja käitlemist, millest transport moodustab vaid ühe osa. Selliseid teenuseid osutava ettevõtja suhtes kehtib 200 000 euro ülemmäär. Samuti kehtib 200 000 euro suurune abi ülemmäär reisijateveo ettevõtjate puhul.

⁹⁵ *Safe-harbour* preemiad on sätestatud [komisjoni teatistes](#) garantiidena antava riigiabi suhtes (vt ka tabel 8).

oma teistsugusest abi elemendi arvutamise meetodikast ja viimane on selle heaks kiitnud.

Määrust nr 360/2012 võib rakendada, kui abi vastab järgmistele tingimustele:

- ühele üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutavale ettevõtjale kolme järjestikuse eelarveaasta⁹⁶ jooksul antav kogu vähese tähtsusega abi ei ületa **500 000 eurot**;
- abi on läbipaistev, s.t abi toetusekvivalenti on võimalik ilma eelneva riskianalüüsita välja arvutada (näiteks toetus, intressitoetus vms). Läbipaistvaks loetakse ka:
 - o laenu vormis antav vähese tähtsusega abi, kui abi toetusekvivalent on arvatud vastavalt Euroopa Komisjoni poolt avaldatud riigiabi viiteintressile;
 - o kapitalisüsti vormis antav vähese tähtsusega abi, kui riigipoolne kapitalisüst ei ületa vähese tähtsusega abi ülemmäära;
 - o riskikapitali vormis antav vähese tähtsusega abi, kui abi antakse VKEdele suunatud abikava raames nii, et abi igale sihtettevõtjale ei ületa vähese tähtsusega abi ülemmäära;
 - o tagatise vormis antav vähese tähtsusega abi, kui iga üksik abikava raames antava tagatisega kaetud laenusumma ei ületa **3 750 000 eurot** ettevõtja kohta ning tagatis ei moodusta laenust rohkem kui 80%. Tagatis loetakse läbipaistvaks ka juhul, kui liikmesriik on Euroopa Komisjoni teavitanud oma teistsugusest abi elemendi arvutamise meetodikast ja viimane on selle heaks kiitnud.

Enne vähese tähtsusega abi andmist peab abi andja kontrollima, kas kavandatav abi ning abi, mille ettevõtja on saanud jooksva eelarveaasta ning kahe eelneva eelarveaasta jooksul, ei ületa vastavat vähese tähtsusega abi ülemmäära. VTA andja peab abi saajat kirjalikult (viitega komisjoni määrusele nr 1407/2013 või määrusele nr 360/2012) teavitama abi summast ja asjaolust, et tegemist on vähese tähtsusega abiga (nt taotluse rahuldamise otsuses)⁹⁷.

NB! Juhul, kui vähese tähtsusega abi kogusumma (eelnevalt antud ja kavandatav abi) on vastavast vähese tähtsusega abi ülemmäärast suurem, ei tohi kohaldada määrust isegi juhul, kui abi osa mahub vähese tähtsusega abi ülemmäära alla.

Kumuleerimine

Vähese tähtsusega abi ülemmäär ettevõtja kohta kehtib sõltumata sellest, kas abi antakse täielikult või osaliselt kohaliku omavalitsuse, riigi või EL vahenditest.

Määruse nr 1407/2013 alusel antud vähese tähtsusega abi ei tohi kumuleerida riigiabiga samade abikõlblike kulude osas, kui summeerimise tulemusel ületab abi osakaal üldises grupierandi määruuses või Euroopa Komisjoni otsustes sätestatud osakaalu või abisummat.

⁹⁶ Eelarveaastaks ehk majandusaastaks loetakse aastat, mida abi saav ettevõtja kasutab eelarve koostamiseks.

⁹⁷ Viide komisjoni määrusele nr 1407/2013 või määrusele nr 360/2012 peaks olema kirjas ka abikava õiguslikus aluses – näiteks vastavas ministri määruuses.

Abi kumuleerimisel tuleb arvesse võtta ka põllumajandusliku vähese tähtsusega määruse⁹⁸ või kalandusliku vähese tähtsusega abi määruse⁹⁹ alusel ettevõtjale antud vähese tähtsusega abi.

Abi võib kumuleerida määruse nr 360/2012 kohaselt antud vähese tähtsusega abiga kuni selles määruses sätestatud abi ülemmäärani.

Määruse nr 360/2012 alusel antud vähese tähtsusega abi üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks võib kumuleerida muu vähese tähtsusega abiga kuni 500 000 euroni, kuid ei tohi kumuleerida mistahes hüvitisega, mida antakse samade üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest, sõltumata sellest, kas hüvitis sisaldab riigiabi või mitte

⁹⁸ Euroopa Komisjoni [määrus \(EL\) nr 1408/2013](#), milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9).

⁹⁹ Euroopa Komisjoni [määrus \(EL\) nr 717/2014](#), milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes kalandus- ja vesiviljelussektoris (ELT L 190, 28.06.2014, lk 45-54).

Tabel 6**SUUNISED RASKUSTES OLEVATE
MITTEFINANTSETTEVÖTJATE PÄÄSTMISEKS JA
ÜMBERKORRALDAMISEKS ANTAVA RIIGIABI KOHTA****Viide**

[Komisjoni teatis – Suunised raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta \(ELT C 249, 31.07.2014, lk 1-28\).](#)

Kohaldamisala

Suunised kehtivad kõikides majandussektorites antava abi suhtes, välja arvatud söesektor ja terasesektor. Erireeglid kehtivad kalandus- ja vesiviljelussektoris ning põllumajandussektoris.

Sisu

Suuniste kohaselt võib teatud tingimustel anda riigiabi majandusraskustesse sattunud mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja nende tegevuse ümberkorraldamiseks või ajutiseks ümberkorraldamiseks.

Tingimused

Raskustesse sattunud ettevõtja on ettevõtja, kes vastab vähemalt ühele järgmistest kriteeriumidest: (a) piiratud vastutusega ettevõtja, kes on akumulieritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist; (b) ettevõtja, kus vähemalt ühel liikmel on piiramatu vastutus ettevõtja võlgade eest ja kes on akumulieritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma raamatupidamises näidatud kapitalist; (c) ettevõtja suhtes on võlausaldajate soovil algatatud kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus või ettevõtja vastab siseriikliku õiguse kohaselt kõiki võlakohustusi hõlmava maksejõuetusmenetluse kohaldamise kriteeriumidele; (d) suurettevõtja, kelle puhul viimase 2 aasta arvestuslik finantsvõimendus on olnud suurem kui 7,5 ja kelle EBITDA suhe intressimaksete kattevarasse on olnud alla 1,0. Vähem kui 3 aastat tagasi asutatud VKEd (v. a kui nad vastavad punkti c tingimustele) ja suuremasse kontserni kuuluvad ettevõtjad tavaliselt sellise abi saamiseks ei kvalifitseeru.

Päästmisabi kujutab endast ajutist tagastavat abi, mille eesmärgiks on ettevõtja tegevuse jätkamine (nn pinnal hoidmine) kuni ettevõtja päästmiseks vajaliku ümberkorraldus- või likvideerimiskava väljatöötamiseni ja/või Euroopa Komisjonil selle kava kohta otsuse tegemiseni. Tasumäär, mida ettevõtja peab tasuma päästmisabi eest peab olema kooskõlas ettevõtja krediitvõimelisusega (vt suuniste punkt 56). Päästmisabi võib anda vaid laenugarantii või laenu vormis, abi andmise aeg ei tohi ületada 6 kuud ja abi summa peab olema piiratud summaga, mis on vajalik abisaaja tegevuse jätkamiseks 6 kuu jooksul. *Ümberkorraldusabi* eesmärk on ettevõtja pikaajalise elujõulisuse taastamine, tuginedes ümberkorralduskavale. Ümberkorraldamine hõlmab üht või mitut järgmist elementi: ettevõtja tegevuse ümberkorraldamine ja ratsionaalsemaks muutmine, mis tavaliselt tähendab kahjumlikust tegevusest loobumist; sellise olemasoleva tegevuse ümberkorraldamine, mida saab uuesti konkurentsivõimeliseks muuta; võimaluse korral tegevuse mitmekesistamine uute ja elujõulisemate tegevustega. Ümberkorraldusabi summa ja osakaal peavad piirduma ümberkorraldamiseks vajaliku miinimumiga, võttes arvesse abisaaja, selle osanike või kontserni olemasolevaid rahalisi vahendeid. Tagatud peab olema abisaaja piisav omanus (50%) ja kulude jagamine (vt suuniste osa 3.5.2.2), arvesse võetakse varasemat päästmisabi. Konkurentsimoonusi piiratakse struktuurimeetmetega (üksuste võõrandamine, äritegevuse piiramine), käitumuslike meetmetega (uute aktsiate omandamise keeld) ja turuavamismeetmetega.

Ajutine ümberkorraldusabi on likviidsusabi, mis on ette nähtud ettevõtja ümberkorraldamise toetamiseks ja mida võib anda vaid VKEdele ja väikestele riigi osalusega ettevõtjatele.

Abi andmisel lähtutakse põhimõttest “esimest ja viimast korda”, s.t abi võidakse anda ühele ettevõtjale vaid üks kord kümne aasta jooksul.

Tabel 7**RIIGIABI ÜLDIST MAJANDUSHUVI PAKKUVATE
TEENUSTE OSUTAMISEL¹⁰⁰****Viide**

[Komisjoni otsus Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes \(ELT L 7, 11.01.2012, lk 3\);](#)
[Euroopa Liidu raamistik riigiabi jaoks, mida antakse avalike teenuste eest makstava hüvitisena \(ELT C 8, 11.01.2012, lk 15\)](#)

Kohaldamisala

[Komisjoni otsust](#) ei kohaldata maismaatranspordi sektoris avalike teenuste osutamise kompensatsioonina antava riigiabi puhul. Õhu- ja meretranspordi sektoris kohaldatakse otsust vaid sellise riigiabi suhtes, mida antakse hüvitisena avalike teenuste osutamise eest ettevõtjatele, kellele on antud õigus osutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid, millele viidatakse ELTL artikli 106 lõikes 2, järgides määrust (EÜ) nr 1008/2008 ja vajaduse korral määrust (EMÜ) nr 3577/92..

[Komisjoni raamistikku](#) kohaldatakse kõigis majandussektorites, välja arvatud maismaatransport ja avalik ringhääling¹⁰¹.

Sisu

Komisjoni raamistik ja komisjoni otsus käsitlevad riigiabi kompensatsiooni vormis üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest. *Üldist majandushuvi pakkuvad teenused* on teenused, mis kuuluvad iga riigi poolt kehtestatud spetsiifiliste avaliku teenindamise kohustuste hulka. Teenuste osutamise, millest ühiskond on huvitatud ning mille pakkumist peab riik või kohalik omavalitsus vajalikuks, kuid mida turg ei paku piisaval määral, võib riik või kohalik omavalitsus teha ülesandeks ettevõtjale, makstes teenuse osutamise eest ettevõtjale kompensatsiooni. ELTL käsitleb selliseid olukordi artikli 106 lõikes 2

ELTL artiklite 106 lg 2 ja 107 vaheline seos oli varem ebaselge – polnud õiguslikku kindlust, kas riigipoolne kompensatsioon üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest on või pole riigiabi¹⁰².

2003. a tegi Euroopa Kohus otsuse kohtuasja *Altmark Trans* kohta, mille kohaselt ei peeta kompensatsiooni üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise eest riigiabiks, kui see vastab neljale kriteeriumile (vt käsiraamatu lk 6, majandusliku eelise puudumine). See otsus lõpetas õigusliku ebakindluse artiklite 106 ja 107 seose osas.

Tingimused

Kui liikmesriikide poolt ettevõtjatele üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise eest makstav kompensatsioon ei vasta nimetatud Euroopa Kohtu otsuses sätestatud kriteeriumidele, tuleb kompensatsiooni käsitleda riigiabina. [Komisjoni otsuses](#) ja [komisjoni raamistikus](#) on sätestatud tingimused, mille täitmisel on üldist majandushuvi pakkuva teenuse eest kompensatsiooni vormis antav riigiabi ELTL artikli 106 lõike 2 alusel ühisturuga kokkusobiv.

¹⁰⁰ Üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi kohta vaata [komisjoni määrust nr 360/2012](#) (ELT L 114, 26.04.2012, lk 8).

¹⁰¹ Avaliku ringhäälingu suhtes kohaldatakse komisjoni teatist riigiabi eeskirjade kohta avalikule ringhäälingule (ELT C 257, 27.10.2009, lk 1).

¹⁰² Enne 2003. a tehtud Euroopa Kohtu ja esimese astme kohtu otsuste järgi ei peetud kompensatsiooni üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutavale ettevõtjale riigiabiks, juhul kui kompensatsioon ei ületanud teenuste osutamiseks vajalikku summat, sest tollase seisukoha järgi ei andnud sellises suuruses kompensatsioon abi saajale eelist (märkus: eelise olemasolu on üks neljast riigiabi tingimusest, vt käsiraamatu lk 6-7). Riigiabina oli käsitletav ainult seda summat ületav kompensatsioon.

Komisjoni otsuse kohaselt ei pea esitama komisjonile riigiabi teatist, juhul kui:

- hüvitise suurus ei ületa 15 miljonit eurot aastas üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest muudes valdkondades kui transport ja transpordi infrastruktuur;
- hüvitist antakse üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest haiglates, kus pakutakse arstiabi ja/või hädaabiteenuseid;
- hüvitist antakse selliste üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest, mis rahuldavad sotsiaalseid vajadusi (nagu arstiabi ja pikaajaline hooldus, lastehooldus, pääs tööturule ja tööturule tagasitoomine, sotsiaalkorterid ja hoolitsus ebasoodsas olukorras olevate isikute eest ning nende kaasamine);
- hüvitis saartega peetava õhu- või meretranspordiühenduse puhul, kui aasta keskmine reisijate arv ei ületanud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamisele eelnenud kahe aasta jooksul 300 000 inimest aastas;
- hüvitis lennujaamadele ja sadamatele, kus teenindatavate reisijate aasta keskmine arv ei ületanud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamisele eelnenud kahe aasta jooksul lennujaamade puhul 200 000 ning sadamate puhul 300 000 inimest aastas.

Lisaks peavad otsuse kohaselt olema täidetud järgmised tingimused:

- üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kohustus on pandud abi saavale ettevõtjale ühe või mitme ametliku dokumendiga, kus on sätestatud teenuse osutamise kohustuse täpne sisu ja kestus, teenust osutav ettevõtja ja teenindatav piirkond, ettevõtjale antav ainu- või eriõigus, kompensatsiooni arvutamise, kontrollimise ja läbivaatamise parameetrid ning ülemäärase kompensatsiooni maksmise vältimise ja tagasinõudmise kord; kohustuse panemise dokumendis peab olema viide komisjoni otsusele;
- kompensatsioonisumma ei tohi ületada teenuse osutamisel tekkivaid kulusid, mida arvutatakse üldtunnustatud kuluarvestuspõhimõtete kohaselt;
- kompensatsiooni arvutamisel võetakse arvesse saadud tulu ning mõistlikku kasumit.

Raamistik kehtib riigiabi kohta, mida antakse ettevõtjale kompensatsioonina üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise eest, juhul kui kompensatsioonile ei rakendu komisjoni otsus.

Raamistikus sätestatakse kompensatsiooni vormis antava riigiabi ühisturuga kokkusobivuse kriteeriumid (teenuse osutamise kohustuse panemine, hüvitise suuruse arvutamine, täiendavad nõuded kaubanduse liigse mõjutamise vältimiseks, kontroll ülekompenseerimise üle, läbipaistvus).

NB! Kui on kavas anda riigiabi raamistiku alusel, tuleb esitada komisjonile riigiabi teatis.

Tabel 8**TAGATISE VORMIS ANTAV RIIGIABI****Viide**

Komisjoni teatis EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamise kohta garantiidena antava riigiabi suhtes(ELT C 155, 20.06.2008, lk 10).

Kohaldamisala

Teatis kohaldub kõikides majandusharudes antavatele kõikidele tagatistele, mida antakse riigi poolt või riigi vahendite arvelt, välja arvatud ekspordigarantiid.

Sisu

Teatises tuuakse metoodika abi elemendi arvutamiseks garantiides. Samuti sätestatakse teatises VKEdele antavate garantiide osas lihtsustatud tingimused, s.h eelnevalt kindlaks määratud *safe-harbour* garantiipreemiad ja ühtsed garantiipreemiad väikses summas (kuni 2,5 miljonit eurot) garantiide puhul.

Tingimused

Üldjuhul loetakse riigiabiks kõiki vahetult riigi (s.o riigi või kohalike omavalitsuste) poolt antavaid tagatise ja riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse valitseva mõju all oleva ettevõtja poolt antavaid tagatise. Abi andmine toimub garantii andmise hetkel, mitte selle kasutamise või garantii tingimuste kohaste väljamaksete tegemise ajal.

Abi saajaks on harilikult laenusaja. Teatud tingimustel võib kasusaajaks olla ka laenuandja.

Teatises tuuakse tingimused, mis väljastavad riigiabi olemasolu garantiis.

Üksikgarantiide puhul:

- laenusaja ei ole majandusraskustes;
- garantii on seotud konkreetse rahalise tehinguga, kindlaksmääratud maksimumsummaga ja on ajaliselt piiratud;
- garantii ei kata rohkem kui 80% laenust või muust rahalisest kohustusest;
- garantii eest makstakse turupõhist hinda või VKEdele antavate üksikgarantiide puhul kehtestatakse minimaalne garantiipremia (*safe-harbour* premia) laenusaja reitingu alusel.

Garantiikavade puhul:

- garantiikava raames ei toetata majandusraskustes laenusajaid;
- garantiid on seotud konkreetse rahalise tehinguga, kindlaksmääratud maksimumsummaga ja on ajaliselt piiratud;
- garantiid ei kata rohkem kui 80% laenust või muust rahalisest kohustusest;
- garantiikava tingimused rajanevad realistlikul riskihindamisel, mistõttu muutub kava isefinantseerivaks;
- garantiipremiate suurus vaadatakse vähemalt kord aastas üle ja vajadusel korrigeeritakse preemiaid, et kava oleks jätkuvalt isefinantseeritav;
- garantiipreemiad peavad katma tavalised garantii andmisega seotud riskid, kava haldamise kulud ja iga-aastased piisava kapitali hüvitised;
- garantiikava raames tuleb sätestada tulevaste garantiide andmise tingimused (nagu ettevõtjate abikõlblikkus vastavalt reitingule) ja vajadusel garantiide sektor ja suurus ning maksimaalne summa ja kestus.

Kui üksikgarantii või garantiikava ei vasta ülaltoodud tingimustele, tuleb üldjuhul lugeda garantii riigiabiks ja arvutada riigiabi element.

Garantii abielement üksikgarantiides arvutatakse garantii turuhinna ja tegelikult makstud hinna vahena. Kui garantii turuhind ei ole kättesaadav, tuleb kasutada riigiabi viiteintressi.

Garantii abielementi VKEle antavas üksikgarantiis võib arvutada, lähtudes teatises toodud aastasest minimaalsest garantiipremiast (*safe-harbour*

preemia) – abi element on *safe-harbour* preemia ja makstud garantiipreemia vahe.

Garantii abielement garantiikavades on tegelikult makstava preemia ja turutingimusi järgiva garantiikava raames makstava preemia vahe.

Abielement VKEde garantiikavades arvutatakse kas nii nagu VKEle antava üksikgarantii puhul või kui garantiisumma VKEle ei ületa 2,5 miljonit eurot, siis lihtsustatud meetodil.

V ELTL ARTIKKEL 108: PROTSEDUURIREEGLID JA EUROOPA KOMISJONI VOLITUSED

Euroopa Komisjoni volitused on sätestatud ETL artiklis 108. Komisjon on volitatud:

- läbi vaatama ja välja andma uusi suuniseid ja raamistikke, et võtta arvesse ühisturu arenevaid vajadusi (artikkel 108 lõige 1);
- nõudma liikmesriikidelt komisjoni poolt ühisturuga kokkusobimatuks loetud riigiabi andmise lõpetamist või muutmist (artikkel 108 lõige 2);
- nõudma liikmesriikidelt riigiabi andmise loa taotluse esitamist enne abi andmise alustamist (artikkel 108 lõige 3).

1999. aastal hakkas kehtima *nõukogu määrus 659/1999* (nn menetlusmäärus)¹⁰³, mis kehtestati vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 89 (nüüd ETL artikkel 109). Nimetatud määrus koondab olemasolevad protseduurireedid ning annab komisjonile suuremad volitused ebaseadusliku riigiabi vastu võitlemiseks. Komisjonil on eelkõige õigus (vähemalt teatud erandlikes olukordades) nõuda riigiabi andmise loa taotluse esitamatajätmise korral juba väljamakstud abisummade tagasimaksmist veel enne lõpliku otsuse tegemist abi ühisturuga kokkusobivuse küsimuses.

Kolm üldist komisjoni volitusi puudutavat aspekti:

- komisjonil on õigus nõuda ning komisjon on nõudnud abi andmise peatamist juhul, kui on jõutud otsusele, et abi andmisel ei ole nõuetekohaselt järgitud riigiabi andmise loa taotlemise kohustust. Seega on äärmiselt oluline enne uue abikava rakendamist, üksikabi andmist või olemasoleva abikava muutmist endale selgeks teha, kas selle puhul kehtib *riigiabi andmise loa taotlemise kohustus*;
- komisjonil on õigus nõuda ning komisjon on nõudnud ebaseaduslikuks loetud abisummade tagasimaksmist. Komisjon nõuab abisummade tagasimaksmist koos intressidega. Ebaseadusliku riigiabi tagasimaksmist nõutakse sõltumata sellest, et tagasimaksmine võib seada ohtu ettevõtja jätkusuutlikkuse;
- ka abisaaja konkurent võib vastava liikmesriigi kohtus vaidlustada riigiabi andmise otsuse, millele pole enne abi andmise alustamist taotletud riigiabi andmise luba. Liikmesriigi kohus võib antud riigiabi kuulutada ebaseaduslikuks ning nõuda selle tagasimaksmist. Juhul, kui abi olemuse osas (kas tegemist on riigiabiga või mitte) tekivad kahtlused, võib liikmesriigi kohus konsulteerida Euroopa Kohtuga.

2004. aastal kehtestas Euroopa Komisjon nõukogu määruse 659/1999 rakendamismääruse ehk *määruse 794/2004*¹⁰⁴, kus muu hulgas on toodud riigiabi andmise loa taotluse standardvorm, lisavormid erinevatel eesmärkidel antava riigiabi kohta ning riigiabi aruandevormid. NB! Seoses uute suuniste ja raamistike vastuvõtmisega on riigiabi loa taotluse lisavormid vananenud – uusi vorme pole veel kehtestatud.

¹⁰³ [Nõukogu määrus 659/1999/EÜ](#), millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (EÜT L 83, 27.03.1999), muudatus seoses ühinemislepinguga (ELT L 236, 23.09.2003), muudatus (ELT L 363, 20.12.2006, lk 1), muudatus (ELT L 158, 10.06.2013, lk 1), muudatus (ELT L 204, 31.07.2013, lk 15).

¹⁰⁴ [Komisjoni määrus \(EÜ\) 794/2004](#), millega rakendatakse nõukogu määrust 659/1999/EÜ (ELT L 140, 30.04.2004), mida on muudetud komisjoni määrusega (EÜ) 1627/2006 (ELT L 302, 1.11.2006, lk 10); komisjoni määrusega 1935/2006 (ELT L 407, 30.12.2006); komisjoni määrusega (EÜ) 271/2008 (ELT L 82, 25.03.2008, lk 1); komisjoni määrusega (EÜ) 1147/2008 (ELT L 313, 22.11.2008, lk 1) ja komisjoni määrusega (EÜ) 1125/2009 (ELT L 308, 24.11.2009).

VI RIIGIABI STRUKTUURIFONDIDE MEETMETES

EL ühtekuuluvuspoliitika raames antakse sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse tugevdamise ja eri regioonide arengutaseme ühtlustamise ning mahajäämuse vähendamise eesmärgil toetusi struktuurifondide (Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi) vahenditest. Struktuurifondide kohta leiab täpsemat infot siit: <http://www.struktuurifondid.ee/index.php>.

Programmperioodi 2014-2020 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (nn ühissätete määrus) sisaldab samuti üldpõhimõtet (artikkel 6), mille kohaselt tegevused, mida toetatakse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest, peavad olema kooskõlas kohaldatava liidu õiguse ja selle kohaldamisega seotud riikliku õigusega. Seega toetused peavad muu hulgas vastama ka riigiabi reeglitele (ELTL lepingu artiklitele 107-109 ja nende alusel vastu võetud õigusaktidele).

Seega:

- kui struktuurifondidest rahastatakse majandustegevust (või toetuse saaja on ettevõtja) ja riigil on kaalutusõigus või riigil on vahendite üle kontroll, siis on ilmselt tegemist riigiabi andmisega;
- sel juhul kehtivad riigiabi andmise reeglid (s.h riigiabi ülemmäärad)¹⁰⁵ ja protseduurid (enne abi andmist esitatakse riigiabi andmise loa taotlus, v.a grupierandi määruse alusel antav abi).

¹⁰⁵ Vt käsiraamatu osa IV.

VII RIIGIHANKED JA RIIGIABI

Euroopa Liidu riigiabi ja riigihangete õigus kujutavad endast kahte üksteisest sõltumatut õigusvaldkonda. Sellele vaatamata esineb nende kohaldamisel ka kattuvusi, seda näiteks juhul, kui tekib küsimus, kas riigihankemenetluse tulemusena edukale pakkujale sõlmitava hankelepingu alusel makstav tasu võib endast kujutada riigiabi.

1. Riigihangete õigus

Euroopa Liidu õiguses on kehtestanud rida nõudeid eesmärgiga tagada riigihangete avatus Euroopa Liidus.

Riigihankedirektiivi¹⁰⁶ tähenduses on riigihange asjade ehk kaupade ostmine, teenuste või ehitustööde tellimine, ehitustööde või teenuste kontsessioonide andmine ning ideekonkursside korraldamine hankija poolt, samuti ehitustööde tellimine ehitustööde kontsessionääri poolt. Riigihankemenetlus peab olema läbipaistev ja tuleb tagada isikute võrdne kohtlemine.

ELTL artikli 114 alusel on kehtestatud ja Eesti õigusesse üle võetud kuus riigihankeid käsitlevat direktiivi¹⁰⁷. 2004. aastal kehtestatud direktiivid olid eelkõige mõeldud varasemate nõuete ja eeskirjade lihtsustamiseks ja uute menetlusviiside rakendamiseks, nt elektrooniliste riigihangete hõlbustamiseks. Lisaks võeti nende väljatöötamisel arvesse Euroopa Liidu Kohtu otsuseid¹⁰⁸, mis käsitlevad riigihankemenetlusega seonduvaid sotsiaalseid ja keskkonnanõudeid.

Eesti õigusesse on Euroopa Liidu riigihankeid käsitlevate direktiivide sätteid üle võetud riigihangete seadusega¹⁰⁹, mille alast nõustamis- ning vaidlustuspraktikat leiab Rahandusministeeriumi peetavast e-riigihangete keskkonnast¹¹⁰, kohtupraktikat aga elektroonilise Riigi Teataja¹¹¹ kohtuteabe vahendusel.

¹⁰⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31.03.2004. a direktiiv 2004/18/EÜ ehitustööde riigihanklepingute, asjade riigihanklepingute ja teenuste riigihanklepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta.

¹⁰⁷ *Ibidem*, lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31.03.2014. a direktiiv 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused; nõukogu 21.12.1989. a direktiiv 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta; nõukogu 25.02.1992. a direktiiv 92/13/EMÜ veevarustus-, energeetika-, transpordi- ja telekommunikatsioonisektoris tegutsevate üksuste hankemenetlusi käsitlevate ühenduse eeskirjade kohaldamisega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13.07.2009. a direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihanklepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ. Direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11.12.2007. a direktiiviga 2007/66/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ riigihanklepingute sõlmimise läbivaatamise korra tõustamise osas.

¹⁰⁸ Vt näiteks Euroopa Liidu Kohtu 17.09.2002.a otsus kohtuasjas C-513/99: Concordia Bus Finland Oy Ab vs Helsingi linn ja HKL-Bussiliikenne (2002. a kohtulahendite kogumik, köide I-07213).

¹⁰⁹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014123?leiaKehtiv>

¹¹⁰ Vt <https://riigihanked.riik.ee>

¹¹¹ Vt <https://www.riigiteataja.ee>

2016. a aprilliks võetakse Eesti õigusesse üle uued riigihangete direktiivid, mis jõustuvad 18. aprill 2014. a. jõustuvad uued riigihanke direktiivid¹¹², mis plaanitakse üle võtta uue riigihangete seadusega 2017. a alguseks.

2. Riigiabi tunnused riigihanke kontekstis

Riigiabi andmisena käsitletakse olukorda, mille puhul avaliku võimu organ rakendab meetmeid, mille tulemusena saab ettevõtja teatud majandusliku eelise, mis võib moonutada konkurentsi. Konkurentsi moonutamisega ei ole tegemist juhul, kui kõigil konkurentidel on samaväärne juurdepääs pakutavale hüvele või kui hüve kujutab endast vaid õiglast kompensatsiooni osutatud teenuste või täidetud ülesannete eest.

Riigihanke protseduuri kohaldamine võib seetõttu tagada, et tegemist pole riigiabiga, mistõttu pole enne abi andmist vaja ka komisjonile riigiabi andmise loa taotlust esitada¹¹³.

Komisjon jõudis niisuguse järelduseni esmakordselt 1993. aastal oma otsuses *Intelhorse SA* kohta¹¹⁴, mis käsitles riigiettevõtte erastamist. Põhjalikuma uurimise tulemused esitati komisjoni teatistes riigiabi elemendist maa ja hoonete müümisel avaliku võimu organite poolt¹¹⁵. Hiljem on nimetatud põhimõtteid laiendatud ka teist tüüpi lepingutele.

*Komisjoni teatistes Euroopa Liidu riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes*¹¹⁶ on põhjalikult analüüsitud Euroopa Kohtu poolt Altmark kohtuasjas kehtestatud nelja kriteeriumi, mille üheaegse esinemise korral avaliku teenuse osutamise eest makstav hüvitis ei ole riigiabi, sest puudub igasugune eelis.

Neljanda Altmarki kriteeriumi kohaselt peab pakutav hüvitis tulenema kas riigihankemenetlusest, mis võimaldab valida teenusepakkuja, kes suudab pakkuda asjaomaseid teenuseid vähima kuluga, või keskmise, hästi juhitud ja piisavate vahenditega ettevõtja võrdlusanalüüsist. Komisjon leiab, et avatud, läbipaistev ja mittediskrimineeriv riigihankemenetlus on asjakohane meetod võimalike pakkumuste võrdlemiseks ja hüvitise kindlaksmääramiseks, ilma et see sisaldaks riigiabi.

Euroopa Kohtu praktika kohaselt välistab riigihankemenetlus riigiabi olemasolu ainult siis, kui selle abil on võimalik valida välja pakkuda, kes on võimeline osutama teenust vähima kuluga. Samas on Komisjon väljendanud seisukohta, et kui riigihankemenetluses osaleb ainult üks pakkuja, siis ei saa Altmarki kohtuasja rakendada, sest ühe pakkuja korral pole tagatud, et teenust osutatakse vähima kuluga.

¹¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26.02.2014.a direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26.02.2014.a direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26.02.2014.a direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ.

¹¹³ Teatud üldist huvi pakkuvate teenuste osas vt Euroopa Kohtu otsus C-280/00, *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH* (2003. a kohtulahendite kogumik, köide I-07747).

¹¹⁴ Komisjoni otsus 25. märtsist 1992 riigiabist Hispaania Valitsuse poolt Intelhorse SA-le, nüüdse nimega GTE General Textil España, SA, riigi omanduses olevale puuvillatekstiili tootjale (EÜT L 176, 30.06.1992, lk 57).

¹¹⁵ Vt EÜT C 209, 10.07.1997.

¹¹⁶ [Komisjoni teatis Euroopa riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamise eest makstava hüvitise suhtes](#) (ELT C 8, 11.01.2012, lk 4).

Komisjon on seisukohal, et nii avatud riigihankemenetluse kui ka piiratud riigihankemenetluse läbiviimine võib olla kooskõlas neljanda Almarki kriteeriumiga. Samas võistleva dialoogi ja läbirääkimistega hankemenetlustega kaasneb hankijate suur otsustusvabadus ja see võib piirata huvitatud ettevõtjate osalemist. Seetõttu võib neid hankemenetlusi neljandale Almarki kriteeriumile vastavaks lugeda üksnes erandjuhtudel. Väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusega ei suudeta tagada, et valitaks välja pakkuja, kes on suuteline osutama teenuseid vähima kuluga ning seega selle menetlusliigi kasutamine välistab kooskõla neljanda Almarki kriteeriumiga.

Kokkuvõttes võib öelda, et läbipaistva, konkurentsil põhineva ja mittediskrimineeriva hankemenetluse puhul, mis vastab riigihangetealases seadusandluses sätestatud nõuetele, on riigiabi välistamise võimalused üsna suured.